

PAŠVALDĪBAS

DARBS

Nr. 7

1939. g.

Jūlijs

7. gads

LATVIJAS PAGASTU SEKRETARU BIEDRĪBA

Septītās burtnicas saturs:

	Lpp.
K. Veitmanis, iekšlietu ministrs. Pilsētu pašvaldības reforma . . .	161
J. D r a n d e, Rīgas apgabaltiesas vicepriekšsēdētājs. Pagasttiesu instrukcijas pamatprincipi.	166
Cand. iur. A. P l e k ā n s. Lietderības un brīvu apsvērumu darbība tiesību izpratnē	169
J. V i t o l i ņ š, Latvijas pagastu sekretaru b-bas priekšnieka vietnieks. Pagasta sekretars pašvaldības un sabiedriskā darbā . . .	176
J. B a u m s, Džūkstes pag. sekretars. Viesos pie Lietuvas pašvaldību darbiniekiem	178
Apskats	184
Sabiedriskas apgādības piederības vietas noteikšana personām, kas saņiegušas 17 gadu vecumu, bet nav ieguvušas piederības tiesības patstāvīgi. Pārsūdzības kārtība sabiedriskās apgādības lietās.	
Chronika	187
Jauni pašvaldību darbinieki. Pārmaiņas dienestā. Atstāj dienestu. Mūžībā aizgājis. Piešķirtas pensijas.	
Biedrības dzīve	188
Valdes darbība. Nodaļu darbība.	

«Pašvaldības Darbs» iznāk reizi mēnesī. Redakcija un kantoris Rīgā, Lāčplēša ielā 24, dz. 1, telefons 22446.

Abonements

par gadu (ar piesūtišanu) Ls 6,—; par pusgadu Ls 3,—. Atsevišķa burtnīca Ls 0,60.

Abonements iemaksājams Latvijas pagastu darbvežu biedrības tekošā rēķinā **pastā** Nr. 10274 vai žurnāla kantorī.

Sludinājumu maksa

$\frac{1}{1}$ lpp. — Ls 80,—, $\frac{1}{2}$ lapp. — Ls 45,—, $\frac{1}{4}$ lpp. — Ls 25,—, $\frac{1}{8}$ lpp. — Ls 15,—, $\frac{1}{12}$ lpp. — Ls 10,—, $\frac{1}{24}$ lpp. — Ls 5,—.

PAŠVALDĪBAS DARBS

Nr. 7.

Jūlijs 1939.

7. gads

K. Veitmanis,
Iekšlietu ministrs.

Pilsētu pašvaldības reforma.

Atjaunotās Latvijas 5 gadu atceres svētkos Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis, runādamas par nākotnē sagaidāmo rakstīto politisko satversmi, uzsvēra, ka tai jāizaug no gara satversmes, un tikai tad, kad šī gara satversme būs nobriedusi, nāks politiskā satversme, ko pati dzīve veidojusi. Ar to mūsu Prezidents ir gribējis pateikt, ka mūsu garam ir vēl jāaug, lai mūsu apziņā pilnīgi nostiprinātos jaunā laikmeta atziņas par vienības un vienprātības nepieciešamību, par atbildības nešanu katrā darbā un par tautas un valsts labuma nostādīšanu pirmajā vietā. Šīs idejas jau tagad praktiski jāiedzīvina kopīgā darbā par vispārējiem mērķiem, pievelkot tajā visplašākās tautas aprindas. Ka šajā virzienā mēs jau ejam, to rāda jaunās kopdarbības organizācijas un visu ražojošo spēku apvienošana 6 kamerās, kas kārtoti ne tikai sev pakļauto arodu un profesiju lietas, bet ar saviem padomiem piedalās arī valsts saimniecisko un kulturalo jautājumu kārtošanā. Kameru darbības attīstība iet arvien uz priekšu: tās tagad ir apvienotas divās padomēs — saimniecības un kultūras — ar daudz plašākiem uzdevumiem. Ja nu vēl atzīmējam, ka abas padomes sanāk uz kopsēdēm, lai spriestu par svarīgiem ārpolitiskiem un saimnieciski-politiskiem jautājumiem, tad redzam, ka līdztekus gara satversmes augšanai pakāpeniski aug arī politiskā satversme, kurā tiek likts viens pamatakmens pēc otra. Par tādu pamatakmēni mēs varam atzīt arī jauno pilsētu pašvaldības likumu, kas mūsu pilsētām

dod jaunu iekārtu, kurā paredzēta pilsētu iedzīvotāju līdzdalība pašvaldības lietu kārtošanā.

Jaunais likums uzliek pilsētu pašvaldībai gandrīz visus tos pašus pienākumus, kādi noteikti agrākā likumā — pārzināt vietējās saimnieciskās, kulturalās un pārvaldības lietas, bet reizē ar to deklarē jaunus principus un pilnīgi pārveido pilsētu pārvaldības aparātu un tā darbības pārraudzību. Vispirms likums deklarē pilsētu pašvaldības idejisko mērķi — vienot pilsētu iedzīvotājus kopīgam darbam vispārējās labklājības celšanai un veicināt pilsoņu pašdarbību un pašpalīdzību atjaunotās Latvijas 15. maija garā. No šās deklarācijas izriet atziņa, ka pašvaldības iestādes nevar staigāt no valsts šķirtus ceļus, bet gan tām jāiekļaujas valsts administratīvā vienībā. Tāpēc likums paredz, ka pilsētu pašvaldība savu uzdevumu pildīšanā rīkojas patstāvīgi tikai likumu robežās un pie tam uz savu atbildību, bet līdz ar to tai sava darbība jāsavieno ar vispārējiem valsts uzdevumiem un mērķiem.

Jaunā pilsētu pārvaldībā ietilpst četri patstāvīgi institūti: pilsētas vecākais, pilsētas valde, pilsētas padome un revīzijas komisija. Šo institūtu darbības pamatos likti autoritātes un personīgās atbildības principi. Redzamu stāvokli ieņem pilsētas vecākais, kas atvieto agrāko pilsētas galvu. Pilsētas vecākā nosaukums izraudzīts atbilstoši tam nosaukumam, kas piešķirts lauku pašvaldības vadītājiem — apriņķa un pagasta vecākiem, tādā kārtā radot vienveidību visā mūsu pašvaldības organizācijā. Pilsētas

vecākam ir piešķirtas plašas tiesības: viņš vada pilsētas pašvaldību un atbild par tās darbības likumību un lietderību. Viņam ir nodota visa izpildu darbība, kas agrāk piekrita pilsētas valdei, un lemšana lietās, kuras nepiekrīt pilsētas valdei. Bez tam viņš prezidē kā pilsētas valdes, tā arī padomes sēdēs. Tā tad, jaunais likums pilsētas vecākam piešķir stāvokli, kāds tam īstenībā kā pilsētas saimniekam pienākas. Lai pilsētas pašvaldības darbība saskanētu ar vispārējiem valsts uzdevumiem un mērķiem, tad pilsētas vecākam uzlikts pienākums gādāt par to, lai pašvaldības amatpersonas un darbinieki visur ievērotu Valsts Prezidenta un valdības nospraustās politiskās līnijas.

Pilsētas vecākā pienākumos, starp citu, ietilpst pilsētas mantas pārvaldīšana un budžeta pareizas izpildīšanas uzraudzība. Šai ziņā likums uzdod vecākam rīkoties kā labam un rūpīgam saimniekam, raugoties, lai visur ievērotu taupību un lietderību. Svarīga nozīme katras pilsētas saimniecībā piekrīt tās uzņēmumiem, kas kalpo vispārības interesēs. Pilsētas vecākam uzlikts pienākums raudzīties, lai uzņēmumi darbotos saimnieciski un pēc komercialās grāmatvedības principiem, kas dod iespēju precīzi noteikt ražojumu pašizmaksu un, atkarībā no tās, — noteikt ražojumu cenas un pakalpojumu tarifus.

Pilsētu valdēm likums paredz vienīgi lemšanas tiesības noteiktos jautājumos, un šīs tiesības visumā atbilst agrāko pilsētas domju tiesībām. Jāatzīmē, ka pilsētas valdei ir tiesība lemt par uzņemšanu goda pilsoņos tādas personas, kam izcili nopelni valsts un tautas vai pilsētas labā. Tā tad, jaunais likums ievēd goda pilsoņu institutu, kas jau sen pastāv daudzās citās valstīs un kam var būt nozīme arī mūsu valstī, lai godinātu nopelniem bagātos pilsoņus. Kā jaunievedums vēl jāatzīmē no-

teikums, ka pilsētas valdei ir tiesība prasīt visu nekustamu īpašumu pievienošanu pilsētas kanalizācijas tīklam, kā arī uzņemt ietņu ierīkošanu un uzturēšanu, ielu un ietņu aptīrīšanu, sniega un netīrumu izvešanu no pilsētas, uzliekot nekustamu īpašumu īpašniekiem piemērotas nodevas. Šis noteikums ievests, lai pilsētu pašvaldībai dotu iespēju gādāt par lielāku tīrību pilsētās un sanitaro apstākļu uzlabošanu. Beidzot, pilsētu valdēm piešķirtas tiesības izdot saistošus noteikumus, paplašinot to lietu apjomu, kuras regulējamas ar šādiem noteikumiem. Pēc līdzšinējā likuma saistošo noteikumu pārkāpējus varēja nodot vienīgi tiesai, bet nebija iespējas piespiest pilsoņus izpildīt saistošos noteikumus paredzētos darbus. Jaunais likums, turpretim nosaka, ka šādus darbus pilsētas vecākais var uzdot izdarīt uz nepildītāja rēķina, piedzenot no viņa izdevumus neapstrīdamu prasījumu piedzišanas kārtībā. Raksturīgs noteikums par pilsētas valdes kompetenci ir tas, ka pilsētas valde nevar pieņemt neviena lēmuma ar tādu balsu vairākumu, kurā neietilpst arī pilsētas vecākā balss. Šāds noteikums ir pilnīgi dabīgs, jo pretējā gadījumā pilsētas vecākais nevarētu nest atbildību par pašvaldības darbību. Var pacelties jautājums, ko darīt, ja kādu lēmumu taisot nav iespējams pilsētas valdē panākt nepieciešamo vairākumu. Tādā gadījumā priekšlikums jāuzskata par noraidītu vai arī jautājuma izšķiršana nododama pārraudzības iestādei — Iekšlietu ministrijai.

Pilnīgi jauns instituts pilsētu pašvaldībā ir pilsētu padomes, kas pārstāvēs pilsētu iedzīvotāju visplašākās aprindas, jo padomnieku kandidātus izraudzīs visas 6 kameras no pilsoņiem, kas vietējā pilsētā nepārtraukti nodzīvojuši vismaz vienu gadu. Padomnieku skaits likumā noteikts atkarībā no katras pilsētas iedzīvotāju skaita; vislielākais padomnieku skaits ir pilsētās ar vairāk

kā 100.000 iedzīvotāju — 36 padomnieki, bet vismazākais — pilsētās ar iedzīvotāju skaitu līdz 5000 — 12 padomnieki. Padomnieku amats ir goda amats, par kura pildīšanu atalgojums nav paredzēts. Padomes uzdevums ir apspriest un dot atsauksmes visos svarīgākos pilsētas pašvaldības dzīves jautājumos: par budžetu, nodokļiem un nodevām, kapitalu un fondu izlietošanu, pilsētas apbūvi, pieminekļu celšanu, svarīgākām labierīcībām un lielāku uzņēmumu dibināšanu, ārstniecības, bērnu apgādības un izglītības lietām, pilsētas robežu grozīšanu, kapsētu ierīkošanu, kopdarbības organizāciju, kredītiestāžu, lombardu u. c. iestādījumu ierīkošanu, saistošo noteikumu projektiem un citiem jautājumiem, ko ceļ priekšā pilsētas vecākais. Padomes atsauksmēm likums piešķir lielu nozīmi, jo pilsētas valde minētos jautājumos nevarēs pieņemt neviena lēmuma, pirms nebūs uzklautā padomes atsauksme. Tādā kārtā pilsētu iedzīvotāju pārstāvji ar saviem padomiem varēs piedalīties savas pašvaldības darbā. Neatkarīgi no tā, padomniekiem ir dotas arī zinamas kontroles tiesības par pilsētas pašvaldības darbību, jo padomes sēdes laikā viņiem ir tiesība pieprasīt un saņemt paskaidrojumus itin visās pilsētas pašvaldības lietās. Nav nekāda pamata bažām, ka jaunās padomes varētu kavēt pašvaldības lietu ātru izšķiršanu. Mūsu pilsētu pašvaldības dzīve ir jau iegājusi pilnīgi normalā gultnē un tāpēc lielāka apdomība un atbildības pastiprināšana var nākt tikai par labu pašvaldības darbam. Bez tam, pilsētu pārvaldības uzbūve ir tāda, kas dod iespēju katru ļaunprātīgu kavējumu viegli novērst. Padomju līdzdalība pašvaldības dzīves kārtošānā dos iespēju vispusīgāk apsvērt visplašāko iedzīvotāju aprindu vajadzības un intereses, kā arī izšķirt visus jautājumus taisnīgi un lietderīgi.

Jauni principi ienesti arī pilsētu revīziju komisiju darbībā.

Lai revīzijas komisijām garantētu lielāku neatkarību un rīcības brīvību, iekšlietu ministram ir dota tiesība deleģēt katrā revīzijas komisijā savu pārstāvi, kas ar padomdevēja tiesībām piedalās komisijas sēdēs un kas var prasīt izdarīt noteiktas revīzijas. Revīzijas komisijas pilnvaras noteiktas daudz plašākas par līdzšinējām. Tai uzlikts sevišķs pienākums noskaidrot, vai pilsētas pārvaldības darbība norit saskaņā ar likumiem, Iekšlietu ministrijas un pilsētas vecākā norādījumiem un pilsētas valdes lēmumiem. Tāpat tai jānoskaidro, vai visi izdevumi ir kārtoti saskaņā ar budžetu un vai visur ir ievērota taupība un lietderība. Ievērojot, ka Finanšu ministrija ir ieinteresēta, lai pilsētu uzņēmumu darbība būtu saskaņota ar vispārējo valsts saimniecisko politiku, likums nosaka, ka pilsētas uzņēmumu revīzijai jānotiek saziņā ar Finanšu ministriju, kuras pārstāvim ir tiesība piedalīties revīzijā.

Autoritārais princips, kas konsekventi izpaužas pilsētu jaunajā iekārtā, prasa katras amatpersonas personīgu atbildību. Tāpēc likums paredz, ka visas pilsētas pārvaldības amatpersonas ieceļ augstākais pašvaldības dzīves vadītājs — iekšlietu ministrs. Visu amatpersonu, izņemot padomnieku, pilnvarojuma laiks noteikts uz 6 gadiem. Pēc šā laika notecējuma viņus var iecelt no jauna. Padomnieku pilnvarojuma laiks ir īsāks — 3 gadi, kas sakrīt ar kameru locekļu pilnvarojuma laiku. Padomnieku iecelšanai gan ir tikai pagaidu raksturs: vadoties no piedzīvojumiem un grūzoties kameru locekļu izraudzīšanas kārtībai, padomnieku izraudzīšana turpmāk varēs arvien pilnīgāk pāriet pašu pilsētu iedzīvotāju rokās, kā to ir uzsvēris arī Valsts Prezidents.

Visām pilsētas pašvaldības amatpersonām, stājoties darbā, jādod svinīgs solījums, kura teksts ir pilnīgi jauns un ietver svarīgākās prasības, kas jāievēro katrai amatpersonai: uzticību Valsts Prezidentam un valdībai, valsts un tautas goda sargāšanu, likumīgu rīcību, nesavtīgu darbu, noslēpumu neizpaušanu, labas priekšzīmes rādīšanu un, beidzot, atbildību par savu darbību un rīcību ne tikai likuma, bet arī savas sirdsapziņas priekšā.

Ievērojot pilsētas vecākā plašās pilnvaras, kas viņam pašvaldības vadībā piešķir lielu rīcības brīvību, likums paplašina Iekšlietu ministrijas pārraudzības tiesības kā likumības, tā lietderības ziņā. Šī pārraudzība vispirms izpaužas noteiktu lēmumu apstiprināšanā. Tā, iekšlietu ministram jānodod apstiprināšanai pilsētu budžeti un to izpildījumu pārskati, saistošie noteikumi un pilsētu vecāko lēmumi par augstāko darbinieku pieņemšanu un atlaišanu, bet Iekšlietu ministrija apstiprina pilsētu valžu lēmumus, kas zīmējas uz rīcību ar nekustamu mantu, aizdevumiem, aizņēmumiem un citām saistībām, kuru vērtība pārsniedz noteiktu sumu, par dāvinājumu un novēlējumu pieņemšanu, par aizņēmumiem no pilsētas rezerves kapitāliem un fondiem un par budžeta pārkārtojumiem. Bez tam, Iekšlietu ministrijai ir tiesība celt iebildumus pret tiem pilsētas valdes lēmumiem, kuru noraksti pēc iekšlietu ministra rīkojuma jāpiesūta Iekšlietu ministrijai. Neatkarīgi no tā, Iekšlietu ministrijai ir tiesība pārraudzības kārtībā dot rīkojumus pilsētas pašvaldībai visās lietās, kas tai jākārtota likuma robežās, izdarīt revīzijas un sodīt vainīgās amatpersonas disciplinārā kārtā. Šīs pārraudzības tiesības dod Iekšlietu ministrijai iespēju bez kavēšanās iejaukties tad, kad jānodrošina likumība un lietderība, un ātri novērst visas nevēlamās parādības pašvaldības darbā.

Pieskaroties pārraudzībai par pilsētu budžetiem, jāatzīmē, ka likums prasa, lai pilsētu budžeti būtu saskaņoti ar valsts budžetu. Šai nolūkā pilsētu budžeti pirms apstiprināšanas jāpārbauda sevišķā budžeta komisijā pie Iekšlietu ministrijas, kurā piedalās arī Finanšu ministrijas, Valsts kontroles un citu ieinteresēto resoru pārstāvji. Prasība pēc pilsētu budžetu saskaņošanas ar valsts budžetu ir pilnīgi saprotama, jo pilsētu pašvaldība nevar iet citādus saimnieciskās politikas ceļus kā valsts.

Likumā paredzēti sevišķi noteikumi par galvas pilsētas Rīgas pašvaldību, kas pilsētas lieluma un citu apstākļu dēļ atrodas īpatnējā stāvoklī. Tamdēļ Rīgas pašvaldībai paredzēti daži izņēmumi no vispārējiem noteikumiem. Vispirms jau pilsētas vecākais izceļas ar savu statusu: viņš saucas par lielvecāko un viņu ieceļ Ministru kabinets uz iekšlietu ministra priekšlikumu. Lielvecākam paredzēti divi vietnieki, kas saucas par vecākiem. Ievērojot plašo Rīgas saimniecību un tās ietekmi visā valsts saimniecībā, arī finanšu ministram dota iespēja piedalīties Rīgas saimniecības pārraudzībā, deleģējot savu pārstāvi revīzijas komisijā. Galvas pilsētas pārvaldība prasa piedzīvojušas amatpersonas, kamdēļ likums šīm amatpersonām, izņemot padomniekus, neierobežo amata pilnvarojuma laiku. Galvas pilsētas lielvecākā stāvoklis dažkārt prasa ātru rīcību un ne katrreiz iespējams laikā sasaukt valdes sēdi. To ievērojot, likums piešķir lielvecākam tiesību ārkārtējos neatliekamajos gadījumos izlemt jautājumus, kas piekrit pilsētas valdei, bet viņam par savu rīcību jāziņo iekšlietu ministram un pilsētas valdei tās tuvākā sēdē. Lielvecākam ir piešķirtas plašākas tiesības pilsētas darbinieku pieņemšanā un atlaišanā, kā arī šo tiesību deleģēšanā pašvaldības iestāžu un uzņēmumu vadītājiem. Tāpat lielvecākā stāvoklis izcelts vēl ar to, ka viņam ir pie-

šķirta tiesība pašam izdot noteikumus un instrukcijas pilsētas iestādēm, uzņēmumiem un darbiniekiem. Galvas pilsētas pašvaldība vairāk par citu pilsētu pašvaldībām ir ieinteresēta visos tajos likumos un noteikumos, kuru saturs skar pilsētu pašvaldību. Tāpēc lielvecākam uzlikts pienākums iepazīties ar šādu likumu un noteikumu projektiem, lai vajadzības gadījumos viņš varētu nākt ar attiecīgiem ierosinājumiem. Valsts resoriem minētie projekti savlaicīgi jāpiesūta lielvecākam. Nav pareizi, ka Rīgas pašvaldībā blakus pilsētas valdei darbojas vēl specialas valdes (nekustamu īpašumu, uzņēmumu, izglītības, veselības u. c.), kam nemaz nav valdes rakstura. Ar jauno likumu šīs valdes tagad pārdēvētas par pārvaldēm, kas vairāk atbilst to darbības raksturam. Ievērojot galvas pilsētas pašvaldības uzņēmumu plašo un svarīgo raksturu, likums paredz, ka pie tiem var darboties īpašas padomes, kurās varēs saistīt nepieciešamos lietpratējus atzinumu došanai. Rīgas budžets sasniedz vairāk kā ceturto daļu no visa valsts budžeta un tam ir liela nozīme valsts saimniecības plānā. Šā iemesla dēļ Rīgas budžeta un tā izpildījuma pārskata apstiprināšana nodota Ministru kabinetam. Zināmi izņēmumi paredzēti arī zīmējoties uz Rīgas pašvaldības darbības pārraudzību:

- 1) pilsētas pašvaldības darbības tiešā pārraudzība piekrīt pašam iekšlietu ministram,
- 2) iekšlietu ministra sankcija vajadzīga vienīgi tādiem darījumiem un saistībām, kam vērtība pārsniedz pusmiljons latu un
- 3) samazināts laiks, kurā ministrs var celt iebildumus pret pilsētas valdes lēmumiem, nosakot to uz 7 dienām.

Likumā sevišķi noteikumi paredzēti arī par mazpilsētu pašvaldību. Par mazpilsētām likums apzīmē tās pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits nepārsniedz 5000, izņemot

apriņķu pilsētas un Ķemerus. Mazpilsētu pašvaldība vairs nav tieši pakļauta Iekšlietu ministrijas pārraudzībai, bet gan to apriņķu vecāko pārraudzībai, kuru robežās mazpilsētas atrodas. To prasa lietderība, jo mazpilsētu apstākļi maz atšķiras no pagastu apstākļiem un tāpēc pašvaldības pārraudzību var viegli nodot apriņķu vecākiem, kas, atrazdamies mazpilsētu tuvumā, varēs daudz sekmīgāk tās pārraudzīt, nekā tas iespējams no centra. Reizē ar to mazpilsētu vecākiem piešķirtas tiesības pārsūdzēt apriņķu vecāko lēmumus un rīkojumus Iekšlietu ministrijā kā no likumības, tā arī no lietderības viedokļa.

Likumam pievienoti pārejas laika noteikumi, kas paredz, ka likums jāpieņem, sākot ar 1939. g. 1. oktobri, lai dotu iespēju kamerām izraudzīt visām pilsētām padomnieku kandidātus.

Izraudzīto kandidātu saraksti jāiesniedz Iekšlietu ministrijai līdz 1939. g. 1. septembrim, pēc kam atliek viens mēnesis padomnieku izraudzīšanai. Zīmējoties uz amatpersonām, kas ieceltas līdz 1939. g. 1. oktobrim, noteikumi paredz, ka viņas paliek amatā uz 6 gadiem, izņemot Rīgas amatpersonas, kuru pilnvarojuma laiks nav ierobežots, ja šīs amatpersonas iekšlietu ministrs no jauna apstiprina amatā. Pretējā gadījumā tās atbrīvos no amata.

Jaunais pilsētu pašvaldības likums ir tikai viena daļa no mūsu pašvaldības reformas, kuras mērķis ir radīt tādu pašvaldības sistēmu, kas atbilst autoritārās valsts pamatprincipiem un mūsu tautas gara satversmei un kas noderēs par stūrakmeni nākamai valsts politiskai satversmei. Vēl šai pašā gadā sagaidāms jauns pagastu pašvaldības likums, kuru veidos pēc tiem pašiem principiem, kas izteikti pilsētu pašvaldības likumā, kā arī pēdējam pievienos nodaļu par pilsētu pašvaldības finansēm, atceļot līdz-

šinējos novecojušos noteikumus par pilsētu ienākumiem, izdevumiem, budžetiem un pārskatiem.

Šo rakstu nobeidzot, lai man atļauts izteikt pateicību visiem tiem, kas ar savu pa-

domu piedalījās jaunā likuma izstrādāšanā, sevišķi galvas pilsētas Rīgas lielvecākam R. Liepiņa un docentam P. Mucenieka kungiem par viņu lietpratīgiem norādījumiem.

J. Drande,

Rīgas apgabaltiesas vicepriekšsēdētājs.

Pagasttiesu instrukciju pamatprincipi.

(5. turpinājums.)

Spriedumu un lēmumu izpildīšana. Ja atcerēsimies, ka lielāko darba vairumu pagasttiesām dod spriedumu izpildīšanas lietas, tad arī sapratīsim, kāpēc instrukcijas sastādītāji šai nodaļai veltījuši tik daudz vietas. Bet neskatoties uz rūpīgi sakārtoto vielu, uz daudzo jau citos likumos pievesto pantu atkārtotāšanu, lai normas būtu pārskatamākas, un t. l., praksē instrukcijas pielietotāji aizvien atdursies uz jautājumiem, kas instrukcijā nav atrisināti. Šādos gadījumos atbildi pirmām kārtām meklēsim Civilprocesa likumā, nekad neaizmirstot, ka vēlāk izdotie papildinājumi un grozījumi šai likumā attiecas arī uz pagasttiesām. Pēdējais slēdziens jāsecina no tā, ka pilsoņi spriedumu izpildīšanu var nodot vai nu pagasttiesai vai tiesu izpildītājiem (Pgt. lik. 125. p. 2. d. CPL 222, un 1068, p.) un tāpēc nav iedomājams, ka tā paša sprieduma izpildīšanai varētu pastāvēt dažādi likumi. Novirzoties no sākumā sprautā mērķa — apskatīt instrukcijas pamatprincipus, pakāvēsimies sīkāk pie tiem jautājumiem, kas praktiķus var interesēt.

1. Piekritība. Ja citos gadījumos galvenām kārtām noteicējs bij lietas dalībnieku dzīves vietas princips, tad te izšķirēja nozīme ir sprieduma izpildīšanas vietai (Pgt. lik. 125. p. 1. d., 126., 127., 142., 183. p.). Tā tad arī tad, ja abi prāvnieki — piedzinējs un parādnieks — dzīvo citā pagastā vai pilsētā, lieta piekrīt tai pagasttiesai, kuras robežās spriedums jāizpilda. Tādi gadījumi var būt, ja vērš piedziņu uz naudas sumu, kas vietējai piensaimnieku sabiedrībai ir jāizmaksā cita pagasta iedzi-

votājam par nodoto pienu, vai ja parādnieks savu kustamu mantu nobēdinājis pie radiem kaimiņu pagastā un pēdējiem kā trešām personām jāizsniedz izpildu pavēste (Pgt. lik. 177.—180. p., CPL 1222., 724.—733. p.), u. t. l. Ievērojot šo kategorisko prasījumu, ir saprotams instrukcijas 177. panta noteikums, ka, ja sprieduma izpildīšanas vieta mainas, piemēram, parādnieks pārceļas uz citu pagastu, neatstājot mantu, pret kuru vērst piedzišanu, tad izpildu lietu izbeidz. Ja sprieduma izpildīšanas darbība jāizdara vairākos pagastos, tad piedzinējam vai nu jāizņem vairāki izpildu raksti (CPL 1055. p.) vai piedziņa jāizdara pakāpeniski katrā pagastā atsevišķi. Tādā gadījumā uz izpildu raksta taisa uzrakstu, kādā daļā spriedums izpildīts un izpildu rakstu izsniedz piedzinējam. Piedziņas lietas nosūtīšanu citai pagasttiesai instrukcija nepieļauj. Instrukcija tomēr neparedz, ko darīt ar tādu izpildīšanas pieteikumu, kas piekrīt citai pagasttiesai, t. i. kad pieteikums piesūtīts kļūdaini. Vadoties no Pgt. lik. 47¹ panta nosacījuma, ka pagasttiesām subsidiārās normas ir Civilprocesa likums, arī pagasttiesām ir saistošs CPL 1070. p., kas tādā gadījumā liek pieteikumu piesūtīt pareizai pagasttiesai, paziņojot par to iesniedzējam.

2. Izpildu raksts un rīkojums. Pagasttiesai nav jāinteresējas vai tiesas spriedums stājies spēkā, vai tas pakļauts iepriekšējai izpildīšanai un vai nav kādi citi šķēršļi sprieduma vai lēmuma izpildīšanai. To pārbauda un nes atbildību tā dienesta persona vai iestāde, kas sprieduma vai lē-

muma izpildīšanai izdod izpildu rakstu (CPL 1052. p.). Izpildu rakstu izdod pēc likumā noteiktas formas (CPL 1053. un 1054. p.) un tas liecina, ka tiesas prāva ir nonākusi tādā stadijā, kad spriedums vai lēmums nekavējoties izpildams. Šai sakarībā instr. 178. pants (CPL 1085. p. norma) brīdina nevilcināt izpildu darbību, kamēr to nelūdz pats piedzinējs vai tiesa nav taisījusi lēmumu un pēdējā izpildīšanai nav izdevusi jaunu izpildu rakstu. Lai cik saprotams neliktos šis jautājums, par viņu bij jārūnā tāpēc, ka ne reti mazāk iestrādājušies darbinieki ir ļāvuši iespaidot izpildu darbību tiesas lēmumiem vai spriedumiem, kas nav izteikti izpildu rakstā. Izpildu darbības pareizu norisi garantē stingrs formalisms kā tas būs redzams arī tālāk.

Izpildu rakstiem pielīdzināti arī spriedumu uzraksti, kas taisīti uz piespiedu izpildīšanai pakļautiem aktiem (CPL 226. p.). Sevišķa kārtība šais lietās ir paredzēta tāpēc, ka personai, no kuras piedzišanu izdara, par sprieduma taisīšanu pret viņu nezīņo. Termini, kādi tiek doti parādnieka labā pirms sprieduma izpildīšanas darbības uzsākšanas (3 dienas) un pirms piedzītās naudas izmaksas piedzinējam (7 dienas), ir domāti tiem gadījumiem, kad ceļ strīdu par akta īstumu (viltots vekselis) vai par parāda pastāvēšanu (vekselis samaksāts). Šais termiņos parādniekam ir iespējams panākt sprieduma izpildīšanas apturēšanu ar tiesas lēmumu. Lai izbēgtu kļūdas, vēlams pirms tādu spriedumu izpildīšanas iepazīties ar CPL 226.—252. pantiem (instr. 179.—181. p. citēti tikai daži panti).

Trešais piedziņas dokuments būs rīkojums no iestādēm tais prasījumos, kuri piedzenami neapstrīdamu prasījumu kārtībā. Instr. 166. p. uzskaita starp citu Vispārējās Lauksaimniecības bankas, kopdarbības sabiedrību u. c. piedziņas. Šais gadījumos pieprasījumam izdarīt piedziņu sevišķa forma nav vajadzīga, pietiek ar parasto oficiālo iestādes rakstu. Arī te ir spēkā tie paši noteikumi, kas pie tiesu iestāžu izdotiem piedziņas dokumentiem, ka pagasttiesa nedrīkst kavēties ar priekšraksta izpildīšanu, piemēram tāpēc, ka parād-

nieks apgalvo, ka parādu viņš visu vai daļu samaksājis (sal. instr. 178. p.). Pat arī tad, ja priekšrakstā būtu ieviesusies kļūda, to var labot tikai pati iestāde, kas priekšrakstu devusi.

Kā izņēmums jāmin prasību nodrošinājumi ar tiesas priekšsēdētāja varu, jo arī te neizdod izpildu rakstu, bet dod pavēli (CPL 699. p.). Nodrošinājumiem, kas doti ar tiesas lēmumu, izdod izpildu rakstu.

Uz izpildu raksta vai rīkojuma noraksta pamata piedziņu nevar uzsākt, bet ja izpildu raksts gājis zudumā, tad tiesa, uz sevišķa lēmuma pamata, var izsniegt piedzinējam izpilda raksta otro eksemplaru (CPL 1059. p.). Nozaudētā rīkojuma vietā izgatavo jaunu.

No noilgumiem jāatceras, ka spriedumi, kurus izpildīt nav lūgts desmit gadu laikā zaudē spēku (CPL 1049. p. 2. d.), bet aizmuguriskie spriedumi zaudē spēku pēc trim gadiem (CPL 844. p.). Šā noilguma tecējumu var pārtraukt ar darbību, kas vēsta uz sprieduma izpildīšanu, kā piem., ar lūgumu pagasttiesai vai tiesu izpildītājam uzsākt piedzišanu, ja par to tiek taisīta atzīme uz izpildu raksta (sal. CL 1905. p.). Sprieduma izpildīšana var turpināties desmit gadus (35/1680).

3. Lietas dalībnieki piedziņu lietās ir: piedzinējs, parādnieks, trešās personas un viņu pilnvarnieki. Piedzinējs ir tas, kam izpildu raksts izdots vai kas to ieguvis likumīgā ceļā. Piedzinēja tiesībām jāizriet no piedziņas dokumenta, tāpēc cedējot piedziņas dokumentu uz tā taisa uzrakstu (CL 1802. p.), tas pats notiek, ja dokumentu pārdod piespiedu izsolē (uzrakstu tad taisa tiesu izpildītājs) etc. Parādnieka pusē maiņa var notikt ar parādnieka nāvi. Kamēr mantinieki nav apstiprināti mantojuma tiesībās, pagasttiesai jārikojas pēc Pgt. lik. 138. p. noteikumiem, bet kad mantinieki ir jau apstiprinājušies mantojuma tiesībās, tad, lai konstatētu viņu personas, piedzinējam jāiesniedz tiesai, kas izdevusi izpildu rakstu, attiecīgi pierādījumi un tad tiesa vai nu izdos jaunu izpildu rakstu vai uz agrākā taisīs uzrakstu par to, kādas personas atbild parādnieka vietā (sal. Senata Ck. d. 1932. g. spried. Nr. 233 un S. Ck. d. kops. 1937. g.

spried. Nr. 37). Mantinieki tad atbild par parādu samērā ar savām daļām (CL 717. p., Senata Ck. d. 1938. g. spried. 223.), jo solidarū mantinieku atbildību var nodibināt tikai testamentā vai līgumā tieši uz to norādot (CL 1672., 1673. p.).

Īpatnējs ir trešo personu stāvoklis. No vienas puses tiesas spriedums ir saistošs un spaidu kārtā izpildams tikai pret tām personām, kas ņēmušas dalību prāvā (sal. CPL 1019. p.), no otras puses formāli jānodibina, vai trešā persona neatzīst to apstākli, ka pie viņas atrodas parādnieka manta vai naudas sumas un vai viņa nav ar mieru to labprātīgi izdot, lai izpildītu spriedumu. Tāpēc trešai personai var tikai izsniegt izpildu pavēsti, bet piedziņu pret viņu uzsākt nevar. Ja trešā persona nedod atbildi vai dod nepareizas ziņas, tad tas apstāklis, ka pavēstes izsniegšanas laikā pie trešās personas atrodas parādnieka manta vai nauda, prasītājam jāpierāda prasības kārtībā (Pgt. lik. 179. p., CPL 1222. un 724.—733. p.). Šai sakarībā ir vērts atcerēties vēl, ka parādniekam bez parāda jāsamaksā arī piedzišanas izdevumi (Pgt. lik. 135. p. CPL 1091. p.), bet no trešās personas, kas labprātīgi izdod visu pie viņa esošo parādnieka mantu vai naudu, piedzišanas izdevumus prasīt nevar; tie jāmaksā tad parādniekam pašam. Teikto pastiprināsim ar šādu piemēru. Pēc izpildu raksta no parādnieka jāatņem un jānodod piedzinējam zirgs. Ierodoties parādnieka mājā, zirgu neatrod, bet piedzinējs ziņo, ka zirgs īsi pirms tam nobēdzināts kaimiņu mājā, kur tas faktiski arī atrodas. Saprotais, ka pagasttiesa nedrīkst ticēt šādam vienpusīgam apgalvojumam un zirgu atņemt trešai personai, sevišķi, ja vēl trešā persona apgalvo, ka zirgu viņa nopirkusi, vai ieguvusi citā likumīgā ceļā. Piedzinēja iestāde nedrīkst izšķirt strīdu, kam ir tiesiska nozīme, bet viņai jārikojas stingri formālās robežās, vadoties no likumiskās presumpcijas, ka kustama manta pieder tam, kura faktiskā valdījumā tā atrodas (Pgt. lik. 148. p., CPL 1233. p.); kas apgalvo pretējo, tam tas jāpierāda sevišķā prasībā, t. s. intervencijas prasība (Pgt. lik. 149. p., CPL 1234. p.)

vai ceļot prasību par zaudējumu atlīdzināšanu (CPL 733. p.).

4. Izpildu pavēste jāizsniedz katrreiz izpildu darbību uzsākot, kā arī pārgrozot iesāktās izpildīšanas veidu (CPL 1074. p.). Šāda kārtība jāievēro arī izpildot Pgt. lik. 131. pantu. Izejot no principa, ka pēc tiesas sprieduma spēkā stāšanās parādniekam jābūt gatavam kaut kurā laikā izpildīt spriedumu, Civilprocesa likuma 1930. gada pārgrozījumi prasa, lai mantas apķīlāšana notiktu vienā laikā ar izpildu pavēstes izsniegšanu, ja vien likumā (CPL 238. p.) vai tiesas spriedumā nav paredzēts cits termiņš (CPL 1117. p.). Uz tā pamata arī Pgt. lik. 142. pants instrukcijā (172. p.) ieguva tagadējo iztulkojumu.

Izpildu pavēste izsniedzama parādniekam, bet ne viņa pilnvarniekam. Pavēsti nododot jāievēro tie paši noteikumi, kā citos gadījumos (Pgt. lik. 59. u. t. p., CPL 81.—84., 386.—391. p.). Pavēstes izsniegšanas diena jāatzīmē abos pavēstes eksemplāros un attiecīga atzīme jātaisa arī uz piedziņas dokumenta. Pēdējai atzīmei ir sevišķi svarīga nozīme. Viņa apliecina netikai sprieduma izpildīšanas uzsākšanas momentu, bet noder par pierādījumu arī turpmākiem secinājumiem: noilguma termiņa tecējumam, maksātnespējas konstatējumam u. t. l. Tāpēc atzīme nedrīkst nekad iztrūkt.

Pavēste jāizsniedz tikai tam atbildētājam, pret kuru spriedums izpildams. Piemēram, ja ir vairāki atbildētāji un piedziņu vērs tikai pret vienu, tad pārējiem pavēste ir lieka.

Viss teiktais attiecas tikai uz spriedumu izpildīšanu vienā no CPL 1060. pantā paredzētiem veidiem un jāsecina arī uz nepastrīdamu prasījumu piedziņām. Turpretim izpildot lēmumus par prasības nodrošināšanu u. t. l., izpildu pavēste nav jāsniegt.

Termiņš nav jādod un reizē ar izpildu pavēstes izsniegšanu jāstājas pie izpildu darbības arī tad, ja vērs piedziņu uz kustamu mantu. Turpretim, ja jāizliek nomnieks vai īrnieks no telpām vai nekustama īpašuma ieguvējs jāieved valdījumā, tad termiņš dodams, lai parādnieks spētu labprātīgi atbrīvot telpas. Arī šais lietās pa-

rādniekam bij jāzin, ka sekos sprieduma piespiedu izpildīšana un tāpēc termiņš nedrīkst būt pārāk garš, piemēram, ne ilgāks kā piecas vai septiņas dienas.

Izliekot no telpām, izpildu pavēste ir jāizsniedz tikai izpildu rakstā uzrādītam parādniekam. Spriedumā gan ir teikts, ka jāizliek atbildētājs līdz ar no viņa atkarīgām personām. Šīs «atkarīgās personas» (ģimenes locekļi, strādnieki, kalpo tāji) nav lietas dalībnieki un tāpēc viņi par gaidamo sprieduma izpildīšanu nav jāinformē.

Šai nodaļā vēl atzīmēsim, ka ievēdot nekustama īpašuma valdījumā tikai kādā domājamā daļā, reāla ievēšana valdījumā nevar notikt. Domājamās daļas iegūšana nav identificējama ar reālas daļas iegūšanu. Reālas daļas īpašnieka tiesību robežas ir dabā nosakamas, turpretim kopīpašniekam pieder tiesības kopā ar pārējiem īpašniekiem uz visu īpašumu, un pie reālas daļas kopīpašnieks var tikt tikai pēc tam, kad notikusi labprātīga vai piespiedu sadalīšanās. Prātā nāk kāda ievēšanas valdījumā lieta, kurā kāds pilsonis bij ieguvis publiskā izsolē lauku mājas domājamo pusi un vēlējas, lai sprieduma izpildītājs ierādītu viņam konkrētas telpas, kur dzīvot un mantas nolikt un noliegtu agrākam mājas nomniekam apstrādāt pusi zemes. No augstāk teiktā sapro-

tams, ka šādu prasījumu izpildīt nevarēja un nelīdzēja arī daudzās rakstiskās un mutiskās sūdzības. Jautājot, kā izdarīt ievēšanu domājamās daļas valdījumā, atbilde nav grūti atrodama. Tāpat jāizsūta izpildu pavēste, kurā jānorāda diena, kad ievēšana notiks un noteiktā dienā jāierodas uz vietas un pret parakstu jāpaziņo līdzīpašniekiem un personām, kas īpašumā atrodas, ka domājamo daļu ieguvusi tāda un tāda persona, vajadzības gadījumā uzrādot izpildu rakstu. Ar to ievēšanas darbība ir notikusi un lieta izbeidzama.

Ievēšana visa īpašuma valdījumā ir savienota ar agrākā īpašnieka, viņa mantu un no viņa atkarīgu personu izlikšanu no īpašuma. Izlikšana nebūs pilnīgi notikusi, ja, piemēram, dzīvokļa iekārtu izliks tikai pagalmā vai lopus izdzīs no kūts. Visas mantas un lopi tāpēc izliekami uz publiski lietojama ceļa vai citas publiski lietojamas vietas. Tā kā atbildētājs ir jau laikus brīdināts par izlikšanu ar izpildu pavēsti, tad mantām sargs nav pieliekams. Piemēram, ja parādnieks pats lopus neuzrauga un tie ieiet kaimiņā vai tās mājas, no kurām izliek, sējumā, tad lopus var noķīlāt un lopu īpašnieks nes visu atbildību par zaudējumiem parastā kārtībā. Izlikšanas pretošanās gadījumā jāpieaicina policija, par notikušo jā sastāda protokols un protokols nosūtams apgabaltiesas prokuroram eventuaļai saukšanai pie atbildības.

(Turpinājums sekos).

Cand. iur. A. Plekāns

Lietderības un brīvu apsvērumu darbība tiesību izpratnē.

(1. turpinājums.)

6. Apsvērumu subjektivizēšanas cēloņi.

Meklējot pēc cēloņiem administratīvu iestāžu lietderības un brīvu apsvērumu subjektivizēšanai un dažāda izpratnei, jāmin sekošais: Vispirms valsts pārvaldes stāvoklim minētās policejiskās valstīs ir bijis iespaids uz pārvaldes darbības lietderības pusi arī tiesiskās valstīs. Pārvaldes darbība policejiskās valstīs pretstatā

tiesu darbībai bija brīva, uz ārieni ar tiesību normām neregulēta darbība. Tamdēļ, kā tas atzīts, vecākā mācība apsvērumu darbību lokalizējusi pārvaldē, ja ne gluži identificējusi ar to. Raksturojot tiesisku valsti, lietderība ir uzsvērtā kā netiesiskas, domāts policejiskas, valsts vienīgais publisku iestāžu darbības pamats. Ar lietderības tvērumu policejiskas valsts

nozīmē arī tikai var izskaidrot tādu ieskatu, pēc kura pastāv būtiska atšķirība starp brīviem un ar likumu saistītiem apsvērumiem, ko pielieto dažreiz tiesa, tai ziņā, ka pirmie, tas ir brīvie apsvērumi notiek pēc administratīvu organu subjektīviem ieskatiem ārpus tiesību normām un katra likumdevēja iespaida un gribas. Tālāk, lietderības un brīvu apsvērumu pētījumu ietekmējis vienkāršs pieņēmums vai apgalvojums, ka šo apsvērumu jautājumi nav tiesību jautājumi. Par vienkāršu pieņēmumu te var runāt tamdēļ, ka tas radies, neizdarot pienācīgu lietderības un brīvu apsvērumu pētījumu tiesību plāksnē un ar tiesībiedzīenu palīdzību. Apsvērumiem piegriezta vērība tikai, lai noskaidrotu, kā teikts, atšķirību starp tiesību lietām un lietderības vai brīvu apsvērumu lietām, kā arī apsvērumu robežas un šo robežu pārkāpumu sekas.

Liela nozīme lietderības un brīvu apsvērumu tvērumā bijusi arī tendencei paplašināt tiesas darbību, pakļaujot tās kontrolei iespējami vairāk publisku administratīvu iestāžu lēmumu un rīkojumu jeb aktu. Tiesas darbības paplašināšana tika no teorijas atbalstīta un sākās piem. Rietumeiropas kontinenta valstīs pagājušā gada simteņa astoņdesmitos gados. Tiesas kontroles nepieciešamību sāka uzsvērt tieši pie publisku iestāžu darbībām, kuru pamatā ir stiepjami un nenoteikti jēdzieni. Tā atzina, ka sekas ieskatam, pēc kura visus priekšrakstus ar nenoteiktiem jēdzieniem pakļauj brīviem apsvērumiem, ir tās, ka tiesas kontrolei nav padota taisni tā pārvaldes daļa, kurai visvairāk šāda kontrole strīdus gadījumos esot nepieciešama. Publisku administratīvu iestāžu lēmumus un rīkojumus, kas pamatojas uz stingriem likuma vai tiesību noteikumiem, varot pārbaudīt sekmīgi arī uzraudzības ceļā no augstākām administratīvām iestādēm vai organiēm. Sakarā ar nenoteiktiem jēdzieniem, turpretim, esot iespējamas īsti pretlikumības. Šādu ieskatu tālākās sekas bija tās, ka administratīvu organu apsvērumu to daļu, ko pakļāva tiesas kontrolei, centās objektivizēt, nepieļaujot tiesas darbībā brīvus apsvērumus, bet pārējo daļu subjektivizēja. No tiesas kont-

rolējamo apsvērumu darbību pieskaitīja saistītu apsvērumu darbībai. Tā radās divi vai pat trīs apsvērumu veidi, ja ņem vērā arī apsvērumus sakarā ar stingriem likuma noteikumiem. Brīvu apsvērumu darbības subjektivizēšana bija nepieciešama, lai atšķirtu no tiem tiesas vai minētos saistītos apsvērumus un tā attaisnotu vienas administratīvu organu apsvērumu darbības daļas nodošanu tiesas kontrolei.

Kad pagājušā gadu simteņa septiņdesmitos gados, piem. Vācijā, ievēda administratīvas tiesas, tad sākumā pastāvēja rūpes ierobežot tiesas darbību ar tiesību kontroli, izslēdzot nelietderīgu pārvaldes kavēšanu. Radija noteikumus, pēc kuriem tiesām piekrit vienīgi tiesībkontrole, parasti vēl nosakot, ka šī kontrole apstājas tur, kur sākas pārvaldes brīvi apsvērumi. Arī teorija sākumā tulkoja iespējami šauri tiesas kompetences normas iepretim pārvaldei un sevišķi arī nenoteiktu jēdzīnu jautājumā. Tad notiek pārmaiņas šai uzskatā. No tiesas kontrolējamai kategorijai sāka pieskaitīt arī nenoteiktus jēdzienus. Tā atzina, kā tiesībiedzīenu un pārbaudamu no tiesas arī tādu jēdzīnu kā vispārējās intereses. Jauno viedokli aizstāvēja sevišķi sakarā ar atsevišķu pilsoņu tiesību atzīšanu un nostiprināšanu, kā arī šo tiesību garantēšanu. Pilsoņu tiesības izbīdīja pirmā vietā. Centās visus administratīvu iestāžu apsvērumus pieskaitīt saistītiem apsvērumiem, lai tikai tos pakļautu tiesas kontrolei. Tendence paplašināt tiesas darbību, aizstāvot atsevišķu personu intereses, arī ir bijis viens no iemesliem, kādēļ brīvi apsvērumi samazināti par labu tā sauktiem saistītiem. Pārējos apsvērumus savukārt jau norādīto iemeslu dēļ subjektivizēja, nostādot tiem pretim tiesības, tiesību jēdzienus, likumdevēja gribu, likuma garu un sabiedrības ieskatu, jo visu, ko saistīja ar tiesību jēdzieniem, sāka atzīt kā kontrolējamu no tiesas. Tā tad, ja mēs, pretēji pēdējam ieskatam, objektivizētu visu publisku administratīvu iestāžu apsvērumu darbību un savukārt aizstāvētu minēto uzskatu tai ziņā, ka objektīva rakstura apsvērumi pakļaujami tiesas kontrolei, tad iznāktu, ka visa administratīvu iestāžu darbība bez izņēmuma būtu

pakļaujama šai kontrolei. Raksturīgi, ka, runājot par administratīvu tiesu darbības paplašināšanu, sevišķi uzsvērtas atsevišķu pilsoņu intereses, valsts intereses tai pat laikā bieži pavisam nepieminot. Apsverot kādas publiskas administratīvas iestādes darbības pakļaušanu tiesas kontrolei, parasti trūkst apsvērumu par to, kā paliek ar valsts interesēm, vai no šo interešu viedokļa būtu vēlams tāda vai citāda rīcība. Visu vērību piegrieza publikai, kurai vajadzīga tiesiska aizstāvība. Atzina, piem., ka sūdzība, kuru var pamatot ar to, ka administratīva iestāde ir izlietojusi tai no likumdevēja piešķirto pilnvarojumu citam mērķim, nekā tas ir dots, ir priekš pilsoņiem labas publiskas pārvaldes garantija. Bet valsts taču ir ne mazāk ieinteresēta, ka administratīvs orgāns izlieto viņam doto pilnvarojumu tikai tiem mērķiem, kuru izvešanai dzīvē pilnvarojums ir dots. Tā tad minētā sūdzība tikpat labi kalpo valsts interesēm un objektīvas likumības apsardzībai.

Sakarā ar tendenci paplašināt tiesas darbību, tagad autoritarās jeb vadonības valstīs sāk atzīt, ka pēc liberalā uzskata tiesas piekritība kāpināta bez ierobežojumiem. Un tiešām jāatzīst, ka administratīvu iestāžu lietderības un brīvu apsvērumu darbību objektivizēt minētā veidā un atsevišķu pilsoņu interešu vārdā pakļaut tiesas kontrolei, nozīmē atņemt šiem apsvērumiem netikai formali, bet arī pēc būtības lietderības raksturu. Jo publisku administratīvu iestāžu lietderības darbību kontrolēt no tiesas, kā to redzējām, pēc vispār atzīta ieskata nozīmē to iznīcināt.

Cēloņi lietderības un brīvu apsvērumu subjektīvam tvērumam un vienas daļas apsvērumu pakļaušanai tiesas kontrolei meklējami arī tiesību būtības vienusīgā izpratnē. Visa vērība, kā to jau redzējām no pievestiem prof. Dišlera atzinumiem, piegriezta tiesību elementam, atstājot neievērotu pienākuma elementu. Pastāvot šādam vienusīgam tiesību tvērumam, nav arī jābrīnās, ka administratīvu orgānu lietderības un brīvus apsvērumus centās ierobežot, paplašinot gan tā sauktos saistītos apsvērumus, gan slingru likumību, jau vienkārši tāpēc, lai izbēgtu no patvaļām. Teorija te vēl nāca talkā,

mākslīgi sadalot iestāžu apsvērumus divās daļās un vienu no tām pakļaujot tiesas kontrolei, šai ziņā pēdējos pielīdzinot stingrai likumībai. Šādu mākslīgu apsvērumu sadalījumu divās daļās bija iespējams uzturēt, trūkstot pētījumiem par lietderības un brīvu apsvērumu tiesisko raksturu un neizceļot pienācīgi pienākumu elementu.

Apspriežot pievestos uzskatus par lietderības un brīvu apsvērumu dabu, saturu, robežām un objektiem, jāņem vērā arī sakarā ar šiem jautājumiem pielietotās pētīšanas metodes. Starp citiem pienācīga vērība nav piegriezta arī teoretiski-kritiskam pētīšanas paņēmienam, ar ko arī izskaidrojama pa daļai vienu un to pašu uzskatu atkārtošana un jaunu mācību trūkums.

7. Lietderības un brīvu apsvērumu darbības norobežošana no patvaļas.

Norobežojot lietderības un brīvus apsvērumus no patvaļas, arī tie, kuri piešķir tiem minēto subjektīvo raksturu, parasti atzīst, ka administratīvām iestādēm un orgāniem šie apsvērumi jāizved pienākumveidīgi, tas ir jāievēro vispārējās intereses. Tā patvaļu redz sākamies tur, kur orgāns, izdarot apsvērumus, nevasdas no atzinuma par labāko un piemērotāko vispārējās interesēs. Te varētu sākt domāt, ka ar šādu atzinumu apsvērumiem piešķir nepieciešamo objektīvo raksturu un ka pretruna pastāv tikai starp atzinumu, ka apsvērumus izdara pēc subjektīviem ieskatiem, un atzinumu, ka jādarbojas pienākumveidīgi, ievērojot vispārējās intereses. Ieskatoties tomēr tuvāk minētos ieskatos, jāatzīst, ka, tverot lietderības un brīvu apsvērumu izvešanu ārpus tiesību normām un nostādot tos pretstatā tiesību jēdzieniem, uzsvērtais pienākums un vispārējās intereses arī ir tverti diezgan savdabīgi. Vispārējās intereses orgānam ir jāievēro, kad tā darbība pēc apsvērumiem jau izpaužas uz ārieni. Bet no vispārējām interesēm nedara atkarīgu administratīvu orgānu, kad vēl tikai jāapsver jautājums par attiecīgu darbošanos vai atturēšanos no darbības. Citādi arī nebūtu saprotami tādi atzinumi, pēc kuriem, sakarā ar brīviem apsvērumiem, orgānam nav pienākuma darboties, bet viņš var izvēlēties starp

darbību un atturēšanos no darbības. Šādus atzinumus var atkal izskaidrot tikai ar apsvērumu pretimnostādījumu tiesību jēdzienam vai ar vienpusīgu tiesību būtības izpratni, kur tiesības nesaista ar pienākumu. Jautājumu par darbošanos vai nedarbošanos, kur orgāns var darboties pēc brīviem apsvērumiem, līdz ar to atstāj pēdējā subjektīviem ieskatiem. Tepat rodas jautājums, vai šāds stāvoklis nerunā pretim no otras puses uzsvērtam pienākumam un vispārējām interesēm, kas orgānam jāievēro, kad tā darbība jau parādas uz āru. Tamdēļ nevar piekrist tādai pienākuma un vispārēju interešu izpratnei un saistīšanai ar lietderības un brīvu apsvērumu darbību, kādu to atrodam pie tiem, kas apsvērumus pakļauj administratīvu orgānu subjektīviem ieskatiem vai tos tver ārpus tiesību jēdzieniem. Kāds zinātnieks pareizi aizrādījis, ka liberalā valstī pēc teorijas domām, kur nebija stingru likumības noteikumu, tur nebija arī nekādas pienākumu uzliekošas mērķa. Te sākās plašs lauks lietderības darbībai, kur ne ar kādu likuma noteikumu nesaistīta publiska administratīva orgāna individualitāte varēja brīvi izpausties.

8. Apsvērumu darbība un morale.

Lietderības un brīvu apsvērumu tiesisko raksturu nevar noskaidrot arī tādas mācības, kas vairāk vai mazāk pamato šo apsvērumu darbību vai to robežu ievērošanu uz morales normām. Ar to, saprotams, nav gribēts teikt, ka nevarētu runāt vispār par morali, sakarā ar publisku administratīvu orgānu darbību vai ka tiesības jāatrauj no viņu moraliskā pamata. Tieši pie publiski-administratīvu orgānu lietderības un brīvu apsvērumu darbības, vairāk kā pie jebkuras citas, nepietiek ar juridiskas būtības un tiesību robežu pārzināšanu. Lai lietderības un brīvus apsvērumus izvestu pareizi dzīvē, nepieciešami arī moraliski augsti kvalificējami darbinieki, jo formāli var likties viss kārtībā, bet pēc būtības var pastāvēt pārkāpumi. Te jāņem arī vērā, ka ne katru aktu pārsūdz augstākai uzraudzības iestādei, administratīvu instanču kārtībā vai tiesas ceļā. Ne katreiz arī varētu konstatēt, piem. atkāpšanos no darbības vai akta likumīgā mērķa, ja arī

patiesībā tas būtu noticis. Bet viss tas vēl nedod pamatu bazēt brīvu apsvērumu darbību vai to robežu ievērošanu uz morales normām. Savukārt morales pienākums, kas uzņemts tiesiskā principā vai tiesībnormā, ir priekš tiesību izvedējiem dzīvē un jurista tiesisks pienākums, bet no tiesībām neakceptēta morale ir tiesiski irrelevanta. Tamdēļ darbošanās pēc lietderības un brīviem apsvērumiem ir tiesību jautājumi, un lai dotu apsvērumiem tiesisku pamatojumu, atrisinājums jāmeklē tiesību plāksnē.

II

1. Lietderības un brīvi apsvērumi kā tiesību jēdzieni.

Lai lietderības un brīvi apsvērumi būtu tiesiski, tiem, tāpat kā administratīvu orgānu darbībai pēc stingriem likuma noteikumiem, jāpamatojas uz tiesībām. Tamdēļ nevar piekrist teorijām, pēc kurām tiesību zinātnes pētamais objekts ir tikai brīvu apsvērumu un lietderības atšķirības no tiesību lietām noskaidrošana un apsvērumu robežu jautājums.

Lietderība minētās policejiskās valstīs bija uz ārieni neregulēta darbība. Policejiskas un tiesiskas valsts lietderības tamdēļ nav vienlīdzīgas. Policejiskas valsts lietderībai trūka tiesiska pamata tiesiskas valsts izpratnē. Trūka tiesiski neregulētas lietderības, tāpat kā stingras likumības. Tāpēc, raksturojot tiesisku valsti, uz lietderību nav pamata atsaukties, aizrādot, ka policejiskā valstī tā bija administratīvu iestāžu vienīgais darbības pamats. Pētot lietderību kā tiesisku parādību, nevar arī iziet no vienkārša apgalvojuma, ka lietderība nav tiesību jautājums. Taisni otrādi, varētu kaut pagaidām pieņemt, ka lietderība ir tiesību jautājums, ja tā kaut drusku ietilpst jurista pētamo objektu aplokā. Tam par labu runā pat to juristu atzinumi, kas lietderību nostāda pretim tiesību jēdzieniem, jo viņi atzīst, ka lietderības robežu un šo robežu pārkāpumu jautājumi ir tiesību jautājumi, tāpat jautājums, vai orgāns ir pilnvarots uz apsvērumu vai lietderības darbību. Viss tas liek jau domāt, ka lietderības formalās un materialās pušes pamati meklējami tiesībās.

Subjektīvā elementa ievēšana lietderības un brīvu apsvērumu jēdzienā ir viens no svarīgākiem apstākļiem, kādēļ radušās daudzās nevienprātīgās teorijas par lietderības būtību, objektiem un robežām.

Tiesiskā valstī visa juridiski nozīmīgā darbība saistama ar tiesībām un atzīstama kā objektīvi izvedama pēc objektīviem organu apsvērumiem. Objektīvizēt publisku administratīvu darbību, saprotams, nenozīmē iznīcināt lietderības vai brīvu apsvērumu darbības un tās pakļaut tiesas kontrolei. Pēc teorijām, kas atzīst, ka lietderības un brīvi apsvērumi notiek pēc organu subjektīviem ieskatiem vai kurās nostāda šos apsvērumus pretstatā tiesību jautājumiem, tas gan tā iznāktu, jo apsvērumus objektīvizēt vai pāvest zem tiesību jēdzieniem, nozīmē pēc šīm teorijām tos pieskaitīt saistītiem apsvērumiem, kas savukārt pakļaujami tiesas kontrolei. Šādu pakļaušanu varētu atkal izskaidrot tikai ar vienpusīgu atsevišķu pilsoņu interešu aizstāvēšanu, nerēķinoties ar valsts interesēm.

Objektīvizēt visu publisku administratīvu iestāžu un organu darbību, nozīmē tikai atzīt likumības un tiesību principu istas tiesiskas valsts izpratnē. Administratīvu organu darbībai tieši vai netieši jāpamatojas uz objektīvām tiesību normām, tas ir likumiem un valsts un pašvaldību iestāžu noteikumiem (saistoši noteikumi); te min arī vēl ieradumu tiesības un administratīva rakstura līgumus valstu starpā. Likumības un tiesību princips bieži vien ir citādi izprasts, ar ko arī izskaidrojami minētie atzinumi. Tā ir pazīstams tāds ieskaits, pēc kura administratīvu organu darbība nedrīkst runāt tikai pretim likumu noteikumiem, Viss, kas nerunā pretim šādiem noteikumiem, ir atļauts administratīviem orgāniem. Likumu kā tiešu darbības pamatu vajagot tikai tur, kur aizskar personas brīvību vai mantu.

Paraleli apskatītiem uzskatiem par lietderības un brīvu apsvērumu subjektīvo raksturu, var atrast gan arī tādas, kas šo apsvērumu tāpat kā visas citas publiskas administratīvas darbības pamatus meklē objektīvās tiesību normās vai uzsver organu objektīvo rīcību. Tā no kāda autora

mācības izriet, ka katram administratīvam aktam jāpamatojas uz tiesībām. Viņš kritizējis kādu citu autoru, kas apgalvojis, ka piemēram policijas iestādēm pavēļu izdošanai nevajaga noteikta likuma pilnvarojuma, jo šīs tiesības jau pamatojas uz policijas darbības dabu. Pēc viņa domām policijas funkcijas daba nav nekas cits, kā caur tiesību normām noteikta atsevišķu iestāžu funkcija. Tālāk viņš saista apsvērumu darbību ar pienākumu jau tad, kad iestāde vēl tikai izšķir jautājumu par attiecīgu darbošanos vai atturēšanos no darbības. Tas izriet no sekojošā viņa atzinuma: «Likums var pavēlēs ņemšanas priekšnoteikumus stingri noteikt, tā kā iestādes apsvērumi ir izslēgti, vai arī iestādei var uzlikt par pienākumu izdot pavēli tad, kad viņa pēc saviem apsvērumiem uzlicētās pārvaldes interesēs to ieskata par nepieciešamu... Pirmā gadījumā ierēdnis izdara pienākuma pārkāpumu, kad viņš nedod pavēli, neskatoties uz to, ka pastāv likumīgi priekšnoteikumi; pēdējā gadījumā, kad viņš pavēli neizdod, lai gan ir pārliecināts, ka šāda pavēle būtu izdodama vispārējās interesēs.» Vēl pēc kāda cita autora, kur administratīva akta izdošana darīta atkarīga no abstraktām pazīmēm, tur jautājums par šo pazīmju izpildīšanu izšķirams, salīdzinot faktus ar šīm pazīmēm. Organu subjektīviem ieskatiem te nav izšķirošas nozīmes. Faktā jautājumi saistami ar tiesību jautājumiem, ciktāl tie jāapspriež sakarā ar tiesību normu izvešanu dzīvē. Atzīstama ir šāda mācība, ciktāl viņa noraida administratīvu organu apsvērumiem subjektīvu raksturu un meklē to norisi tiesību plāksnē vai sakarā ar tiesību normām. No latviešu tiesību zinātniekiem prof. Dišlers atzinis, ka tiesiskā valstī likumā neparedzētus gadījumus lūko izšķirt saskaņā ar satversmes un likuma garu un valsts interesēm. Kādā citā vietā viņš saka: «... administratīvais orgāns nevar šos diskrecionārās varas aktus (domāti lietderības akti) izdot pēc savas nemotivēta subjektīva ieskata, bet viņam vajaga vadīties savā darbā no valsts jeb vispārības interesēm, jo pati amata vara jeb kompetence taču ir valsts varas orgānam piešķirta šo valsts jeb vispārības interešu sargāšanai un veicināšanai...

Vadoties no objektīvas informācijas un objektīva apstākļu novērtējuma, attiecīga amatpersona vienam pilsonim izdod, piemēram, ieroču atļauju un otram to liedz, un abi šie akti būs nevien formali likumīgi, bet būs likumīgi arī pēc būtības, ja pie viņu izdošanas amatpersona ir vadījies no sabiedriskās drošības interesēm un objektīva apstākļu novērtējuma.» (Latvijas administratīvā procesa ievadjautājumi, 44., 45. lpp.). Prof. Dišlers sakarā ar savu tiesību būtības un valsts organu varas izpratni viscauri saista tiesības ar pienākumu. «Amatpersonas kompetence jeb amata varas lietošana ir reizē tiesība un pienākums.» (Pienākuma elements tiesībās, 455. lpp.). Ja vēl ņem vērā viņa minēto atzinumu, ka «...juristam nav iespējams apmierināties ar valsts organa darbībā parādošos valsts varu kā ar faktisku vai dabisku varu, bet viņam jālūko atrast šai varai racionālu attaisnojumu un tiesisku pamatojumu», tad var taisīt drošu slēdzienu, ka arī administratīvu organu lietderības un brīvus apsvērumus vai diskrecionāru varu viņš nenostāda pretstatā tiesību jēdzieniem un nepiešķir tiem subjektīvu raksturu. Arī doc. Mucinieks organu darbību, kas pamatojas uz lietderības apsvērumiem, neuzskata par kailu tiesību, bet saista to arī ar pienākumu. Tā likumā par pagastu pašvaldību darbības ierobežošanu (1934. g. Lik. kr. 203; V. V. 158; 1938. g. V. V. 35) 6. pants nosaka: «Pagasta vecākam ir tiesība celt iebildumus pret pagasta padomes un valdes pieņemtiem lēmumiem, ja viņš atzīst, ka tie ir pretlikumīgi vai nav lietderīgi, ziņojot par to apriņķa lauku pašvaldību vecākam...» Sakarā ar šo pagasta vecākā tiesību, kāda tiesība ir arī pilsētas galvam, saskaņā ar 1934. g. 25. maija un 1938. gada 11. februāra likuma par pils. pašv. darbības ierobežošanu 3. p., doc. Mucinieks atzinis, ka: «Tāpat veto tiesība likumā nav minēta tikai izskata dēļ. Tā nav vienīgi tiesība, bet arī pienākums... Ja pagasta vecākais pārliecinājies, ka valdes vai padomes lēmums tiešām nelikumīgs vai nelietderīgs, tad viņa pienākums ir katrā ziņā iejaukties un celt savus iebildumus.» (Doc. K. Mucinieks, Latvijas pašvaldību iekārta

(Pašvaldības darbs, Rīgā, 1937. g. 11. nr.) lpp. 332.).

Jauns virziens lietderības un brīvu apsvērumu problēmas risinājumā vērojams arī citās valstīs, kur nodibinājušās autoritārās valsts iekārtas. Iebildumus ceļ pret agrāko šajās valstīs valdošo virzienu, pēc kura publisku administratīvu organu brīvus apsvērumus nostādīja pretstatā tiesību jēdzieniem un piešķīra tiem subjektīvu raksturu. Arī tagad atzīst administratīvu organu darbībā apsvērumu brīvību, bet ne vairs kā nesaitītu, ārpus tiesībām vai likumdevēja gribas un pēc organu subjektīviem ieskatiem notiekošu darbību. Norāda, ka nepastāv vairs principāla atšķirība starp saistītu un brīvu publisku pārvaldi. Pārvalde, kā tur, kur tā ir saistīta pie likuma, tā tur, kur tā var darboties pēc saviem brīviem apsvērumiem, ir vienādi saistīta pie tiesībām. Principāla atšķirība starp saistītu un brīvu pārvaldi pastāvējusi, kamēr tiesības un valsts ir tverti kā pretstati un kad, darbojoties pēc likuma, izsekoja citus mērķus, nekā darbojoties pēc brīvas pārvaldes. Tagad organs nav brīvs no saistības arī tur, kur tam jādarbojas pēc brīviem apsvērumiem. Publiskai pārvaldei jārisina atsevišķi gadījumi saistībā pie likumdevēja likumos izteiktiem pamatnoteikumiem. Apsvērumu darbība jāizved to saskaņojot ar attiecīgu pārvaldes nozari un ievērojot valsts vadības pamatprincipus. Tad prasītā saistība pie apsvērumu darbības būs ierobežota ar nepieciešamo un lietišķo. Ikkatrai pārvaldes darbībai jānotiek autoritārās valsts iekārtas garā. Tā kāds autors, atzinis, ka administratīvas iestādes darbība pamatojas uz lietderības principu, atrod, ka šai darbībai jānotiek pēc pienākumveidīgiem apsvērumiem. Nevar vadīties no patikas darboties vai nedarboties. Iestādei jāvada no vispārējiem pamatnoteikumiem, pēc kuriem darbība jāvirza. Tā tad organu saista ar pienākumu jau tad, kad tam jāizšķiras par tādu vai citādu rīcību un kad tā vēl neparādas uz āru. Administratīvu organu apsvērumus nešķiro vairs tik daudz brīvos un saistītos, bet runā par pārvaldei atbilstošiem un ar pārvaldi saskaņotiem apsvērumiem. Atzīst arī, ka

autoritārā valstī likums nav zaudējis savu nozīmi un ka tas ir viens no svarīgākajiem līdzekļiem, ar kuru nodrošina valsts vadības gribas dzīvē izvešanu, vienlīdzīgu tiesību piemērošanu un tiesisku drošību, kā arī novērš patvaļu. Likumus ieskata kā formālus vadonības gribas aktus, ar kuriem izsaka tautas kopības vērtības vispārējā un uz principiem dibinātā veidā. Likumības principu uzsver sevišķi valsts interesēs. Valsts vadības gribas izvešanas dēļ un tautas dzīves interesēs ir vajadzīga ar vispārējām likuma normām un eventuāli citiem valsts vadības aktiem noregulēta administratīvu iestāžu darbība. Tādēji likumības principu neuzsver vairs tik daudz atsevišķu personu interesēs. Norāda, ka pēc liberalā uzskata visa vērība bijusi piegriezta pilsoņu interesēm, pilsoņu brīvībām un subjektīvām tiesībām. Brīvi apsvērumi ir tikuši ierobežoti, lai gan tie ierosināšanai, sekmīgai un atbildīgai pārvaldei bijuši nepieciešami. Tagad revīdē pilsoņu brīvības un subjektīvas tiesības. Likumi bieži ierobežojas ar principāliem norādījumiem un atstāj administratīviem orgāniem atsevišķu gadījumu apspriešanā lielāku brīvību. Pastiprina atšķirību starp pārvaldi un justīciju, tas ir tiesu darbību. Brīvi apsvērumi iegūst tiem pienācīgu nozīmi. Līdz ar to izzudusi arī tendence paplašināt tiesu darbību. Atzīta reformu nepieciešamība administratīvu tiesu darbībā. Tiesas darbības mērķus saista vairāk ar valsts interesēm. Nenotiek vairs izolēta no tautas kopības individa tiesību sargāšana, bet gan vispirms pašas tautas kopības dēļ. Agrāko uzskatu izskaidro vēsturiski kā reakcijas parādību pret absolutismu, kas uzskatīja atsevišķu personu tikai kā valsts varas objektu, kura tiesisku aizstāvību varēja atrast tikai kārtēju, domāts civilo, tiesu priekšā. Par policijas vai administratīvu

organu lietām nebija nekādu īstu pārsūdzību. Autoritārās valstīs administratīvu iestāžu un organu lietderības un brīvu apsvērumu darbību atzīst kā izslēdzamu no tiesas kontroles, lai nepastāvētu dubulta pārvalde, kas runātu pretim vadonības valsts prasībai, ka tiesai nav nododami aktīvās pārvaldes uzdevumi.

Neatkarīgi no minētā arī autoritāras valsts iekārtas valstīs radītos darbos atrodami tomēr arvien vēl ieskatī, pēc kuriem administratīvu organu brīvus un lietderības apsvērumus nostāda pretim tiesiskumam. Tā kāds autors, kura uzskats minēts jau agrāk, atradis, ka brīvi apsvērumi nav jēdzieniski pilnīgi tverami. Tas esot mēģināts, bet visus gadījumus dotie jēdzieni neizsmēļ. Tāpat apsvērumu izlietojumu nevarot visām publiskās pārvaldes nozarēm, visiem gadījumiem un laikiem noteikt. Tamdēļ atzīst, ka brīvu apsvērumu jēdziena noteikšana var būt tikai kaitīga. Šādiem atzinumiem, kā jau minēts, nevar piekrist un domājam, ka brīvi un lietderības apsvērumi ir jēdzieniski tverami, ja tikai pamatus tam meklē tiesībās un ne ārpus tām. Ja to nevarētu, tad būtu tiesām nesaprotami kā administratīvi orgāni lietderības un brīvu apsvērumu aplokā vispār var panākt valsts vadības gribas realizēšanu un iespējami vienveidīgu darbību. Vienveidība administratīvā darbībā un paaugstināta organu atbildība savukārt uzsvērtā autoritārās vai vadonības valstīs. Tas arī saprotams, jo brīvi apsvērumi un lietderība kā administratīvu organu darbības pamati šajās valstīs atzīti plašos apmēros un tie vēl arvien turpina pieaugt un nostiprināties gan sakarā ar pilnīgi jauniem likumdošanas aktiem, gan papildinājumiem un pārgrozījumiem agrāk izdotos.

(Turpinājums sekos.)

J. Vitoliņš,

Latvijas pagastu sekretaru
biedrības priekšnieka vietnieks

Pagasta sekretars pašvaldības un sabiedriskā darbā.

Visos laikos pagasta sekretars ir ieņēmīgs redzamu stāvokli savā pagastā kā pašvaldības un sabiedriska darbinieks, gan saimnieciskās, gan idejiskās biedrībās un organizācijās. Šis stāvoklis ir izveidojies ciešā sakarībā ar lauku dzīves apstākļiem un prasībām, kur sabiedriskam darbam daudzreiz trūkst darītāju un kur visa sabiedriskā dzīve pa lielākai daļai kārtojas pagasta namā. Jau pie vēlēšanām jaunajam sekretaram tiek uzstādīta prasība būt ne tikai ierēdnim, bet arī sabiedriskam darbiniekam. Vēlākā dzīvē un darbā daudz ko viņam labsirdīgi piedod, bet izvairīšanos no sabiedriskā darba — nekad.

Sabiedriskā garā ietekmēts jau prakses gados, sekretars savā pagastā ir klāt visur, kur liekami pamati kādam sabiedriskam pasākumam un viņa padomi, kas dibināti uz daudziem darbā gūtiem pieredzējumiem, vienmēr ir nākuši sāktai lietai par svētību. Un netikai padomiem, bet arī ar darbu pagasta sekretars ir visur klāt, dažkārt uzņemdams uz saviem pleciem darbā lielāko daļu, upurējot savus vakara atpūtas brīžus un nakts miera stundas. Katrā darbā, pie kura ķeras klāt, viņš cenšas ielikt sirdi un visas savas spējas, sajūsminādams un līdzīgi raudams pārējos darītājus, vecos un jaunus, kuriem rūp vispārības labklājība. Šādam darbam vienmēr ir bijuši labi panākumi un tauta to ir pienācīgi novērtējusi, pieķirdama pagasta sekretaram apzīmējumu — pagasta dvēsele. Šis simboliskais apzīmējums jau pats par sevi raksturo sekretaru kā sava pagasta darbinieku un norāda uz viņa goda pilno stāvokli, bet tai pašā laikā arī uzliek apzīmējumam atbilstošus pienākumus un prasības. Šos pienākumus pagasta sekretari, ar maz izņēmumiem, ir godam veikuši un vēl šodien ir cienīgi valkāt šo tautas piešķirto apzīmējumu.

Ērkšķains ir bijis pagasta sekretara darba gājiens, cauri nebrīvības laikiem,

cauri grūtajiem valsts tapšanas gadiem un cauri politisko kaislību piesātinātam partiju laikmetam, līdz 1934. gada 15. maija saulainam rītam. Visādi vēji, no visām četrām debesu pusēm, šai laikā ir gājuši pār sekretaru galvām, tās lokot, gan uz vienu, gan otru pusi, gan cenšoties iežūžot saldiem solījumiem, gan draudot satriekt un pie zemes sviest. Tomēr visos negaisos un vētrās pagasta sekretars ir pastāvējis, kā stiprs ozols, kas savas saknes dziļi zemē gremdējis, un kura galotne cenšas saskatīt saulaino debess malu.

Cik daudzreiz partiju laikā, kad bija vajadzīga nesavtīga un bezpartejiska rīcība pagasta un valsts interesēs, sekretaram bija jāizcīna grūtas cīņas ar tiem, kas bija nolikti pagasta priekšgalā kā šo interešu sargātāji un, cik daudz reizes ar grūtu sirdi nācās redzēt, ka no šiem pašiem vīriem tiek arditas viņa grūtiem pūļiem celtās, sabiedrības materialās un kulturalās labklājības veicināšanai domātas biedrības un organizācijas, padarot tās par šķiru politikas cīņas arenām, personīga labuma un popularitates iegūšanas faktoriem. Nepieļaujot sagraut to, kas celts un veidots cēlākiem mērķiem, sekretaram atkal nācās cīnīties un atmaskot vienu otru liekulīgu pagasta varas vīru, atklātības priekšā sakot acīs rūkto patiesību. Protams, ka tas netika piemirsts. Par «apvainoto» varas vīru uzstājās visa viņa partija, sagādājot sekretaram gan pašvaldības, gan sabiedriskā darbā daudz grūtumu. Tas nu tika pelts un nozākāts, pierakstot viņam gan varas kāri, gan godkāribu un uzkundzēšanos. Tika meklēti iemesli un sūtītas uz galvas pilsētu delegācijas, lai šo «spraislīgo» sekretaru dabūtu no pagasta projam. Diemžēl bieži pie toreizējiem partiju valdības vīriem šīs delegācijas atrada dzirdīgas ausis un pagasta sekretaram nācās liekt galvu ne taisnās varas priekšā.

Arī ikdienas darbā pagasta kanclejš, sekretaram ne mazums grūtību nācās pārdzīvot, jo arī šeit iespiedās politikas naidīgie tvani. Partiju garā ietekmētie pagasta iedzīvotāji — vēlētāji prasīja no saviem amatos ievēlētiem partijas biedriem vēlēšanu laikā solītos labumus un pretīm nākšanu. Daudzreiz šīs prasības gāja pāri ne tikai taisnības un lietderības, bet arī likuma robežām, tomēr amata vīram bija neērti noraidīt, jo izrakstītie vekseļi taču jāizpērk. Atkal sekretaram nācās nostāties lietderības un likuma sargātāja lomā, iemantojot neapmierinātā pilsoņa naidu, jo, lūk: «viss būtu labi izdevies, ja sekretars nebūtu stājies ceļā».

Liela loma pagasta sekretara pašvaldības un sabiedriskā darbā ir piekritusi sadzīves un attiecību jautājumam ar vistuvāko priekšniecību — pagasta vecāko. Kā rūpju pavediens šis jautājums stiepjas cauri visiem agrākajiem laikiem un arī vēl šīm dienām. Abu šo pagasta dzīves galveno vadītāju savstarpējo attiecību izveidošanās ir svarīga ne tikai viņiem pašiem, bet visam pagastam un sabiedrībai. Kur nodibinājusies laba saskaņa starp pagasta vecāko un sekretaru uzskatos un darbā, paturot acīs galveno — sava pagasta, savas tautas labklājības celšanu, papildinot un atbalstot vienam otru šā mērķa sasniegšanā: pirmajam sniežot lauku dzīvē un darbā gūtos ierosinājumus, otrajam dodot tiem vajadzīgo formulējumu un kopīgi izvedot dzīvē, tur darbs aizrauj un apgāro pašus darītājus, un darba sekmes nes svētību visam pagastam un apkārtnē. Tā tam vajadzētu būt, bet ne vienmēr tas tā ir. Pie labi saskaņotas sadarbības lielu lomu spēlē pašu darbinieku raksturi, uzskati, sabiedriskā stāja un citi faktori.

Vienai daļai lauku ļaužu ir dabā zināma pieticība, sak' «kā mūsu tēvi ir iztikuši, tā arī mēs iztiksim un nekādus jaunumus un biedrošanos, kas prasa līdzekļus, mums nevajaga». Siktstums un taupība ir viņu dzīves galvenie principi, pie kuriem tie nelokami turas kā savā, tā pašvaldības darbā un ar to arī aprobežojas. Ja nu sekretars, būdams sabiedrisks sava laikmeta cilvēks, nespēj šo amata vīru pārliecināt un ieinteresēt jaunām ierosmēm un

pasākumiem pašvaldības darbā, lai sekotu dzīves progresam, tad viņa darbs pagastā nav vieglais.

Vēl grūtāka sadarbšanās ir tur, kur pagasta vecākam un sekretaram trūkst savstarpējas uzticības un palāvības. Šie apstākļi ir izsaukuši daudzas nevēlamas parādības un traucējuši pašvaldības darba sekmes.

Bet dzīve un sabiedriskais darbs nav domājami bez grūtībām un pārpratumiem. Daudz rūktu un nepamatotu pārmetumu sabiedriskam darbiniekam nākas dzirdēt, daudz nievu paciest. Bet tā apziņa, ka esi labi domājis un darijis un ka redzi sava roku darba labos augļus un kad galā arī tiem, kas tevi nav sapratuši un ir nicinājuši, sava maldīšanās ir jāatzīst — tas ir katra censoņa gandarijums. Svētīgam darbam ir izšķiroša nozīme mūsu dzīvē, pēc darbiem mūs novērtē un par mums spriež, bet ne pēc skaistiem vārdiem, jo tie izgaist, bet darbs paliek. Darbs ir katra nesavtīga darbinieka mērķis, dzīves saturs un laime. Kad esi katram cēlam darbam pielicis savu roku, kad redzi sev apkārt dzīvi uzplaukstat un uz priekšu ejam un kad tu apzinies, ka arī tev ir savi nopelni, kad arī tavš darbs tur ir klāt, vai tad tu nevari būt laimīgs? Ja vari darīt svētīgu darbu savai tautai un valstij, ja vari vairot savu līdzcilvēku labklājību un ja viņu labklājība tevi iepriecina, tad arī pats tu esi laimīgs, tad tā ir arī tava laime.

Tādam ir jābūt lauku sabiedriskam darbiniekam un uz to mums visiem ir jācenšas, kaut arī dažureizi laužoties cauri zaimiem un pāri nelabvēļu zemsirdībai.

Kopš Vadoņa ievadītās lielās tautas atjaunošanas dienas, viss ir pārveidojies un uz priekšu gājis arī lauku dzīvē. Pašvaldības darbs ir atbrīvojies no daudzajiem lēmējiem un mazdarītājiem, bet pagasta dzīves vadīšanai tiek izraudzīti vīri labākie no labākajiem. Tiem, kas nav sapratuši šī laika garu un uzdevumus un kas nav spējuši pildīt jaunā laikmeta prasības, ir bijis jānoiet malā, lai vietā stātos citi spējīgāki.

Arī pagasta sekretarus viņu amats ir nostādījis visas lauku dzīves degpunktā, kas ne tikai paver viņiem kā šī amata ne-

sējiem nepārredzami plašas iespējas valsts nacionālo politiku iemiesot dzīvē, bet tai pašā laikā arī uzliek par pienākumu vērot un uztvert valsts vadonības gribu, vērot mērķtiecīgu virzienu un šim virzienam pieskaņot savu darbību, ne tikai amata pienākumus pildot pagasta kanclejā, bet arī ārpus tās, tiekoties ar pagasta iedzīvotājiem biedrībās, sanāsmēs un katrā citā sabiedriskā darbā.

Ja nu tas tā, tad, protams, šo amatu varēs ar sekmēm un panākumiem pildīt nevainojami darbinieki, kuru prestižs nebūs cietis, ne viņu pašu neapdomātas rīci-

bas dēļ, ne arī caur nepārdomātiem uzbrukumiem no ārienes.

Kolegas! Mūsu biedrības karogā rakstīts visu par Latviju nacionālu, daiļu, varenu. Asināsim savus gara ieročus, būsim modri un Vadonim uzticīgi cīnītāji darba frontē. Mēs, pagastu sekretari, dzīvojam tautas vidū un tamdēļ mums jābūt par paraugu savai apkārtni; mums visiem spēkiem jācenšas, lai mūsu dzīve un darbs saskanētu ar jaunā laika prasībām un garu, tad apsiķš nedibinātie aizspriedumi un mēs joprojām nesīsim cēlo nosaukumu — pagasta dvēsele.

J. Baums,

Džūkstes pag. sekretars.

Viesos pie Lietuvas pašvaldību darbiniekiem.

(Beigas.)

Kauņā iebraucām plkst. 18. Braucot pa Laisves aleju pabraucām garām Valsts Prezidenta A. Smetonas rezidencē. Tai abās pusēs atradās lielas jaunlaiku celtnes: Kara ministrija, pasts, kara invalidu nams, tiesu pils, banka un citi. Pašā centrā uzcelts kara muzejs. Muzejā mums vispirms krīt acīs tā plašās telpas, kuru priekšā majestatiski un valdnieciski stāv divas lauvas, tad mākslinieka Krūkas glezna «Sauls kauja» 1362. g. — tur latvieši un leiši sakauj Livonijas ordeni. Tālāk redzami krāsās un senā greznībā valdnieki, diženie senie Lietuvas kuniģaiši un Vitauta Dižā statuja. Redzama senās Lietuvas karte pēc kuras Lietuvas robežas sniegušās no Ļvovas līdz Maskavai, no Rīgas līdz Volgai, ietilpinot Bratislavu, Smoļensku, Mogiļevu un citas pilsētas.

Raksturīgas ir gleznas, kur redzami Lietuvas un Polijas valsts vīri un sabiedroto pārstāvji parakstot 1918. g. Polijas — Lietuvas robežu nokārtošanas līgumu, ar kuru Viļņa palika Lietuvai, bet tālāk cita glezna rāda Poļu uzbrukumu otrā dienā, kur lietuvji spiesti atstāt savu galvas pilsētu un bēgt, tur redzams arī jaunās Lietuvas varonis pulkv. Jozapovičus krītam no zirga, bet trešā glezna

rāda Lietuvas armiju atkal maršējam atpakaļ uz Viļņu. Arī pati glezna saucas «Atpakaļ uz Viļņu». Šī ticība, ka Viļņa atkal reiz piederēs Lietuvai, vēl visur dzīva. Uzmanību saista glezna, kur Lietuvas patriote - skaistule Pletoraite, kura 1893. g. ar zobenu rokā cīnās par Lietuvas brīvību pret krievu žandarmiem un citā patriotiskā rakstura gleznā redzama Lietuvas rūpju skola un grāmatneši, kuri iznēsā Lietuvas dzīvo vārdu — grāmatu, kad par tās lasīšanu vai drukāšanu draudēja izsūtīšana uz Sibīriju un nāves sods. Tur redzama arī māte pie ratiņa, kas slepeni māca saviem bērniem lietuvju valodu, tā ir tā saucamā rūpju skola, bet par lietuviski «Vargo mokykla» Gleznas «Vargo mokykla» un Dr. Jonas Basanavičus attēlus koka griezumā Kauņas apriņķa pašvaldības darbinieki uzdāvāja arī Latvijas pagastu sekretaru biedrībai ar šādu uzrakstu «Latvijas valsčiu sekretoriu Draugijai» — «Prisiminimui Lietuvos» 1939. g. V. 23. Kauno apskrities valdyba». Atzīmējama ar cienību ir arī tā saucamā aeroplāna kapsēta, kurā novietotas aeroplāna atliekas, kurām nogāžoties 1934. g. Kauņas tuvumā gāja bojā okeana pārlidotāji lietuvieši Girenios un Dairenus. Lidotājiem Vitauta dižā kalnā

celš pieminekli. Tāpat minama arī muzeja vissvētākā vieta, kur novietoti nopelniem bagāto atbrīvošanas cīņu kritušo dalībnieku ieroči, citas ievērojamas piemīņu lietas, saistītas ar Lietuvas brīvības atgūšanu un vainagu lentas, ko ārzemnieki un ievērojami valsts vīri noliek pie nezināmā kareivja kapa. Interesantas ir 2 ģimenes, kur 1904. g. Pēterpilī nofotografējušies 3 draugi: mūsu kara sanitarās pārvaldes priekšnieks ģenerālis Sņķers, Igaunijas — Losmanis un Lietuvas — Nagevečus kā studenti, bet 1921. g. Rīgā kā 3 kaimiņu valstu kara sanitarās pārvaldes priekšnieki un ģenerāļi. Dziļu iespaidu atstāja ceremoniāls, kuru katru vakaru saulei noejojot, izpilda pie nezināmā kareivja kapa pieminekļa, kas celts no vienkāršiem laukakmeņiem, kuri savākti no visām kaujas vietām. Saulei norietot kara muzeja tornī karogu nolaiž pustumā, tad atskan gongu skaņas. Uz gaisa tilta no muzeja uz muzeja torni svinīgā gājienā parādās kara invalīdu procesija. Priekšā gājenam iet pūtēji senlaiku stabulēm, tad sargi paceltiem šķēpiem, aiz tiem karodznieki. Nonākot pie pieminekļa uzliesmo ziedokļa altāra uguns liesma, orķestris nospēlē valsts himnu. Tā kā šoreiz latvieši bija vainaga nolīcēji, tad nospēlēja arī Latvijas himnu. Katras ceremonijas sākumā tornī kā saukdama un meklēdama skan taure, bet apakšā atbild cita. Pēc vainaga nolikšanas sargkareivis kaut ko iemet ziedoklī, liesma uzšaujas augstu un pēc tam ietinas dūmakā, piepildot gaisu ar vīraka smaršām, bet krusts starp pieminekļa akmeņiem sāk mirdzēt. Pēc ceremoniāla izpildīšanas procesija tikpat svinīgā gājienā atgriežas muzejā, atstājot svētsvinīgu un senās varenības iespaidu. Pēc tam apskatījām Kauņas apriņķa valdes greznās telpas. Vakarā Kauņas pilsētas valde ekskursantiem Paņemunes kūrortā, kūrējās zālē, bija sarīkojusi vakariņas. Pa visu šo laiku orķestris spēlēja latviskus motīvus un dziesmas. Vakariņās piedalījās Kauņas pilsētas galva Merķis, viņa vietnieks pulkv. Stepans Rusteika, Kauņas apr. priekšnieks atv. pulkv. Vladas Sidarovičus, Kauņas apriņķa pado-

mes priekšsēdētājs Antonas Praņaitis, Seima sekretars un Kauņas apr. valdes loceklis Broņius Gudavičus, Kauņas apriņķa valdes grāmatvedis Žigas, Jonovas miesta galva Petras Vaitekunas, Pažaišļu pagasta vecākais Antonas Zāromskas un Lietuvas — Latvijas kluba Žinovas — vertējas Zaukas. Ekskursantus apsveica pilsētas galvas biedrs atv. pulkv. Rusteika, minēdams, ka tā ir pirmā tik plaša ekskursija, kur piedalas pašvaldību darbinieki no visas Latvijas un izteic vēlēšanos, lai attiecības starp brāļu tautas pašvaldību darbiniekiem uz priekšu vēl vairāk padziļinātos. Pateicās ekskursijas vadītājs K. Flugins un J. Vītoliņš.

Pēc tam braucām atpakaļ uz Kauņu. Skaista ir pilsētas apkārtnē, bet arī pati jaunā Kauņa ir skaista un labi izbūvēta pilsēta. Nakts mītnes mums ierādīja Central-Hotelī.

3. dienā.

Rītā braucām uz Sv. Kazimira sieviešu klosteri. Klosteri 1665. g. dibinājis Kristofers Pāts un tā ir grezna celtnē. Pirms kara tā jumts bijis no tīra kapara, bet torņa smailes zelta, bet kā jumtu, tā torņa smailes kara laikā aizvākuši vācieši.

Klosterī ir 150 māsas, kuras apkopj 125 ha lielo klosteru zemi un klosteru skolu 200 bērniem. Bez tam viņas uztura vēl 2 skolas Kauņā. Citur redzēja jau pa ziedam ābelēs, bet klosteru dārzā, kuram apkārt augsta mūra sēta, kas to pasargā no aukstajiem vējiem — viss dārzs bija pilnos ziedos. Te redzējām arī savā laikā pirmo precizo saules pulksteni, kurš ierīkots 1684. g. un esot pirmais Eiropā. Klosterī daudz marmora, kas vests no Karpatiem, bet daudz no tā kara laikā aizvests. Griestus un sienas greznojuši Itālijas labākie sava laika mākslinieki. Daudzas gleznas dāvājis Romas pāvests. Ap klosteri 25 ha liels skaists parks ar dažādiem tēliem un interesantiem kokiem

Pie brokasta galda ekskursantus uzrunāja Pažaišļu pagasta vecākais Antonas Zāromskas, atceroties 1937. g. ekskursijā Latvijā gūtos iespaidus, kas devuši viņam enerģiju strādāt pie savas valsts un dzimtā pagasta celšanas un izveidošanas. Un redzot stalto skolas namu, grandiozo jaunceltni pagastnamam un skolai, kā arī ci-

tas pagasta sabiedriskās ēkas, mums tiešām bija jāatzīst, ka ar Pažaišļu pagastu sacensties nāksies grūti vienam otram mūsu zemes dzižam pagastam. Pagasta vecākam no ekskursantiem atbildēja Vitolīņš, pateikdamies par negaidīti laipno uzņemšanu un novēlējams viņam un pārējiem pagasta pašvaldības darbiniekiem labas sekmes turpmākā sava pagasta izkopšanas darbā.

Atvadījušies no viesmīlīgās klostera priekšnieces, devamies uz Pažaišļu pagastu, kur apskatījām Paļemonovas skolu, kas izmaksājusi 150.000 litu un celta 1937. gadā. Skolā 5 komplekti un 9 klases — iekārta moderna, kā tas atzīmēts jau citās jaunajās celtnēs. Tikai centralās apkures vietā baltas podu krāsnis. Bērnu koris mūs apsveica ar Latvijas himnu, bet lietuviešu valodā nodziedāja «Trīs dienas, trīs naktis». Pēc tam apskatījām jauno un veco pagasta namu. Vecais arī vēl diezgan labs, bet esot par šauru. Jaunais būs lielākais Lietuvā, un izmaksāšot 500.000 litu. Reizē ar pagasta namu ceļ arī pirtis pašvaldību darbiniekiem un uzņēmumu strādniekiem (pagastam pieder stiklu fabrika, ķieģeļu fabrika un elektriskā spēkstacija sava un dažu apkārtējo pagastu vajadzībām). Pirts izmaksās 30.000 litu. Trijās skolās, kur Pažaišļu pagastā esot ierīkota centralā apkure — krāsnis kurinot ar oglēm un kūdru. Malka maksā 12—18 litu kub. m. Visas skolas Pažaišļu pagastā nepaguvām apskatīt, jo tās atradās pretējā virzienā mūsu tālākam maršrutam — Vilijas (Neris) un Nevežas krastos, jo Pažaišļu pagasts stiepjas starp abām šīm Ņēmuna pietekām. Braucot caur Kauņu vēl apskatījām 1 km garo dzelzceļa viaduktu - tunelī, kāds Baltijas valstīs vienīgais.

Pie Jonavas, pārbraucot tiltu, redzējām uz tās sargkareivi, sargājot tiltu. Jonava ir īsta žīdu pilsēta, uz katriem 10 iedzīvotājiem — 7 žīdi. Lielu ienākumu — 50.000 litu gadā pilsētai dod lopkautuve: tur katru mēnesi nokauj ap 500 liellopu un 700 sūklopu. Ievēriību pelna baznīca, kuru 1793. g. cēlis bīskaps Kosjakovskis. Baznīcā pagraba telpās ir sanāksmju un sarīkojumu telpa, ko gan izlietojot tikai reliģiska satura uzvedumiem, bet sa-

nāksmēm lieto visi, jo šīm vajadzībām nav citu piemērotu telpu, lai gan pilsētā ir 7000 iedzīvotāju. Šeit atrodas arī Napoleona adjutanta un Napoleona laika Lietuvas lielkunigaiša Kosjakovska mirstīgās atliekas pilnā parādes tērpā. Viņš apvainots seperatismā un pakārts, kas redzams arī vēl tagad no sejas izteiksmes. 1877. g. visu pilsētiņu nopostījuši plūdi, bet atlikusi vienīgi baznīca, kamdēļ Stepenu Kosjakovski uzskata arī par svētu. Baznīcā ir ērģeles, kuras spēlējot eņģeļi vādina spārnus. Altāra smailes un krusts izgatavoti no ziloņkaula. Baznīcā ir arī daudz slavenu koka griezumus. Jonavā ceļ jaunu modernu pamatskolu agrākās krievu baznīcas vietā, jo pilsētā esot tikai 2 pareizticīgie.

Pilsētas valdes namā bija rīkotas pusdienas. Šīs pusdienas bija īpatnējas un atšķirās no agrākām ar to, ka tajās nēma dalību daudz dāmu, kuru aktivitātei ierosmi bija devis baznīckungs A. Vaitekūnas, kurš ir arī pilsētas burmistrs. Sasēdināja visus raibā rindā un gāja pavisam jautri. Pats baznīckungs mīl arī asprātības un izteicās, ka šādu greznību mums parādīt varot tikai viņš, kā baznīckungs, jo viņa klātbūtnē nekas ļauns nevarot notikt. Laiks ritēja sirsnīgā draudzībā, jautrībā un asprātībā. Baznīckungs dziļi izjustos vārdos pateicās par sarkanajām un baltajām rozēm, ko Latvijas pašvaldību darbinieki Kauņā 21. maijā nolikuši uz nezināmā kareivja kapa. Lietuvieši saprotot šo rožu valodu un pratīšot caur grūtībām reiz nākt pie uzvaras un ja šai uzvarai vajadzēs brāļu tautas — latviešu atbalsta, tad viņš nešaubas, ka palīdzība nāks īstā laikā, bet lietuvieši esot pateicīgi arī par baltajām rozēm, kas nozīmējot Lietuvas atgūto brīvību. Viņš minēja arī par Lietuvas rūpju skolu — vargu mokykla, kas bijis Lietuvas grūtākajās stundās vienīgais atbalsts un pasargājis lietuviešus no galīgas iznīcības, un kura arī tagad var būt katra lietuvieša lepnums.

Kauņas aprīņa padomes priekšsēdētāja un nodokļu inspektora Antona Praņaitis vadībā un aizsargu orķestra pavadībā lietuvieši dziedāja savas skaistās tautas dziesmas. Laiks aizritēja nemanot un pie-

Atvadoties no Kauņas pašvaldību darbiniekiem Jonavā.

nāca atvadišanās brīdis. Ekskursantu vārdā J. Vitoliņš pateicās par viesmīlību. Kauņas apriņķa grāmatvedis Žīgas atbildēja, pateikdamies par apmeklējumu, pēc tam visi kopīgi nofotografējami un mūsu autokars, 2 vieglo mašīnu pavadīts, devās atkal ceļā.

Kalnainais ceļš veda uz Ukmergi, agrāko krievu Vilkomiru. Aiz Jonavas vēl redzamas sādžu lauku špores, kuras esot gan jau iedalītas viensētās, bet vēl tās nav izbūvētas. Ceļš kalnains, un tādi paši kalnaini apgabali ir arī visapkārt, bet īsto augstieni sasniegsim tikai rīt — Ezeru zemē. Kādā ceļa malā redzam šņorenieku izejam viensētā un ceļam jaunu māju. Mājas ceļot tas mālu kalnā vispirms ierokas, lai mazāk būtu ko būvēt, un tad māju būvē no māla kleķa.

Lauku būvniecībai, izņemot būvkokus par $\frac{2}{5}$ daļu takses cenu, nekādi pabalsti izsniegti netiek, bet aizņēmumus Lietuvas zemnieki ne labprāt ņemot. Valsts līdzekļus iegulda arī purvu kultivēšanā, kur būvē mājas un tādas izbūvētas saimniecī-

bas piešķir brīvības cīnītājiem. Ukmerga ir skaistākā un tīrākā apriņķa pilsēta, kādas mums bija nācies redzēt Lietuvā — ielas taisnas, platas, galvenās ielas asfaltētas un šosētas. Pie brīvības pieminekļa, kurš atgādina Raunas pieminekli Latvijā — ekskursantus sagaidīja Ukmergas apriņķa priekšnieks Mečus Jurgelis, apriņķa valdes loceklis Ksavers Andrešūnas, policijas priekšnieks Petras Kleģis, apriņķa valdes loceklis Jozas Krevickas, un viceburmistrs Staņislavs Mecenauskas. Ekskursantus uzrunāja apriņķa priekšnieks Jurgelis, izteikdams brāļu tautas simpatijas. Atbildēja un pateicās J. Vitoliņš un K. Flugins. Pēc tam apskatījām pilsētas valdes namu, kura iekšpusi grezno patriotiskas gleznas. Ukmergā — 15.000 iedzīvotāju, pilsētas budžets — 700.000 litu. 16% no izdevumiem iziet administrācijai, 17% izglītībai, 11,67% sabiedriskai apgādībai, 7,18% ugunsdzēsībai, 11,40% jaunbūvēm un remontiem un 16,06% labierīcībām. Pilsētā ir kanalizācija, labi nostādīta ugunsdzēsība, depo atrodas 5 automa-

šinas. Viena no tām piemērota ugunsdzēsībai un ielu laistīšanai. No Ukmergas apkārtnes cēlies Valsts Prezidents Smetonas un plkv. Jozapavičus. Viņu vārdos pilsētā nosauktas alejas un ielas. 1937. g. pilsētā sākusi degt katoļu baznīca, par ko žīdi smējušies, bet piepeši uguns pāri 2 ielām pārsviedusies uz žīdu sinagogu un tā nodegusi līdz pamatiem, bet katoļu baznīcā uguns nodzēsta.

Vakariņas bija rīkotas pilsētas jachtklubā. Tur ekskursantus apsveica pilsētas galvas vietnieks Mecenauskas. Pateicās Sekretaru biedrības valdes loceklis V. Čālers.

Naktsmītnes tika ierādītas klubā un viesnīcā.

4. diena.

Apskatījām Antona Smetonas vārdā nosauktu ģimnaziju. Lieliska celtne, izmaksā vienu miljonu litu un domāta 600 skolēniem. Skolā ir arī mājturības nozare un mājturības bufete. Mazgājamās telpās ierīkotas kāju vannas un atsevišķi regulatori. Ir liela sporta zāle, izrīkojumu zāle ar 500 sēdvietām, turistu mītne ar 24 gultām un citas labierīcības; daudz gleznu. Pie sienas atrodas Valsts prezidenta Smetonas bareljefs, kur viņš tēlots kā mācītājs un skolotājs. Otrā pusē ielai ceļ jaunu 6-kl. pamatskolu, kurai visus vajadzīgos materialus: imitētas akmeņu kāpnes, logus, durvis un parketu dēlīšus pagatavo turpat skolā. Pagatavošanā piedalās arī skolēni. Grandiozā celtne tāpēc izmaksāšot tikai apm. 112.000 litu. Ukmergas lepnums ir 4-gadīgā amatniecības skola — īsta pils, kas aizņem apbūves laukumu 8000 kv. metru un izmaksā pusotra miljona litu. Arī te ir zāles, auditorija, muzejs, darbnīcas, mašīnu telpas un t. t. Skolā pašreiz 250 audzēkņu, bet tā domāta 400 audzēkņiem. Mācības maksa — turīgiem 25 liti gadā, bet trūcīgiem par brīvu. Izgatavo dažādas mēbeles, rotaļu lietas un lauksaimniecības piederumus. Pēc pilsētas apskates izbraucām uz Ukmergas kūrortu, kas ierīkots netālu no Sventas jaukā priežu mežā, pilsētas īpašumā. Žīdiem šeit aizliegts apmesties. Pilsētas otrā pusē ir otrs kūrorts — te dzīvo vienīgi žīdi. Kūrortu izveidošanā un uzturēšanā pielikts

daudz pūļu. Kūrorta kūrējā bija rīkotas brokastis. Šeit ekskursantus uzrunāja aprīņa priekšnieks Jurgelis, stāstīdams par pilsētas un apkārtnes izveidošanas darbu, par lietuviešu pārvarētām grūtībām un izturību. Pateicās no ekskursantiem Ādažu pagasta vecākais Kalniņš. Pēc brokastīm apskatījām vāpēto krānsu podiņu fabriku, kas atrodas privatās rokās. Māla pašiem nav, to importē no Vācijas. Viens podiņš, mūsu Rīgas podiņu lielumā, maksā 1 litu 60 centus. Viņus izgatavo daudzās krāsās un formās. Bez tam apskatījām 20 km attālo Kavarskas pagasta jauno pamatskolu un pagasta namu. Kavarskas skola ir plaša celtne ar elektrisko spēkstaciju, kurai speciāls ūdens krājējs, kas uzpumpē vienmēr tik daudz ūdens, lai spēkstacija darbotos ar ūdens spēku. Skola ar visu ierīci izmaksā 220.000 litu. Skolā ierīkoti arī skolotājiem dzīvokļi, katram skolotājam 2 istabas, virtuve un vannas istaba, bet skolas pārziņim 4 istabas, vannas istaba un virtuve. Nekur nav želots stikls, pat visas iekšējās durvis ir ar krāsota stikla augšdaļu. Ir zāle, lasītava, radio, ko var pieslēgt visām klasēm ar skaļruņiem, ir daudz un dažādi uzraksti, pamudinājumi un plakāti, mežu un lauku skati. Centralai apkurei, kura izmaksājusi 40.000 litu, gadā patērē 353 kub. m malkas; šeit kub. m maksājat 8 liti. Pagastā ir 8000 iedzīvotāju, un tajā ietilpst miests ar 1000 iedzīvotājiem. Budžets — 42.000 litu pusgadā. Strādā sekretars un 3 kancelejas darbinieki.

No viesmīlīgā Ukmergas aprīņa devāms tālāk uz Utenas aprīņi (Utjani). Pārbraucot Sventas upi, ceļš arvienu vairāk vijas kalnā. Skaists ir brauciens no viena Sventas krasta otrā, kur abos krastos vēl zied ievas un dzirdamas arī lakstīgalas. Pirmā pietura Utenas aprīņi iznāk Anikščias miestīņā, kurā ir apm. 5000 līdz 6000 iedzīvotāju, pagastā apm. 12.000, kopā 18.000 iedzīvotāju. Budžets 80.000 litu, kas sadalās sekoši:

1) administratīvie izdevumi	51,20%
2) izglītībai	19,54%
3) sabiedr. apgādībai	1,88%
4) veselības aizsardzībai	5,90%
5) policijai un arestēto uzturam.	2,20%

6) ceļiem	6,88%
7) remontiem	12,30%
8) dažādiem sīkiem izdev.	0,10%

Lielākus ienākumus dod pagasta nama daļas izīrēšana, jo tas ir īsta pils. Turpat apskatam arī kādu privatu vīna darītavu, kas uzpērk augļus no zemniekiem un ražo tikai vietējam patēriņam. Īpašnieks apmeklēja Jelgavas ģimnaziju un viņa telpās redzami dažādi latviski uzraksti. Tiekam pacienāti ar sviestmaizēm un vīnu. Tālāk braucam uz Utenu. Pa ceļam apskatam bij. ģenerālgubernatora Verjovkina muižu, kura tam atstāta par to, ka 1905. g. izglābis daudz zemnieku no kara tiesas un nāves. Turpat apskatam arī kādu saimniecību. Tā 31 ha liela, nesen pirka un maksājusi 14.000 litu. Saimniekam 3 zirgi un 6 govīs. Utenās mūs sagaida: apr. priekšnieks Matiejas Valevičius, aprīņa valdes loceklis: Jonas Jašūtis un Fabiāns Tomašūnas, aprīņa agronoms Kazimirs Statulevičius un pilsētas galva Jozas Bortaišius. Apskatam aprīņa slimnīcu, pamatskolu un citas jaunās celtnes. Aizsargu klubā paredzētas pusdienas, kur ierodamies krēslai iestājoties. Aizsargu nams — jauna, grandioza celtnē. Sirsnīgs draugs no 1937. g. brauciena pa Latvijas pašvaldībām palicis aprīņa valdes loceklis Jašūtis, kas kādreiz dzīvojis arī Rīgā, un nevar beigt slavēt Latviju. Aicina latviešus un leišus turēties kopā, noturot savu runu latviešu valodā. Latviju labi pazīst arī aprīņa agronoms Statulevičius, un slavē Daugavpils vienības namu, kuram Lietuvā neesot līdzīga. Jau vēlā vakarā izbraucam uz Zarasiem. Braucam arvien augstāk kalnos, zvaigznes un mēness atspoguļojas apkārtējos ezeros. Aprīņi esot 220 ezeru. Kad iebraucam Zarasos, pie pilsētas valdes nama mūs sagaidīja aprīņa priekšnieks Antonas Staškevičius un apr. valdes loceklis: Jonas Valeikonas un Praņas Andriauskas. Robešsargu orķestris spēlē Lietuvas un Latvijas himnas, klāt daudz virsniēku. Ģimnazijas telpās mūs atkal cienā ar alu un sviestmaizēm. Uzrunā ģimnazijas direktors Praņas Gepiškas, sacīdams, ka viņš apsveic Latvijas pašvaldību darbiniekus skaistajā Lietuvas ezeru zemē. Pēc tam tiekam aicināti vaka-

riņās kūrorta kūrējā. Te braucot notiek klizma, mūsu lielais autokars iegrimst ezera smilšainajā krastā un atlikušo ceļa gabalu dabūjām soļot kājām. Apsveicot ekskursantus pie vakariņu galda, lietuvieši nožēlo vēlo ierašanos, jo bijis paredzēts izbraukums motorjachtās pāri ezeram, lai iepazīstinātu latviešus ar Lietuvas Šveici. Zarasai kūrējā sirsniēkus vārdus Latvijai, Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim un ekskursantiem vēltija aprīņa priekšnieks Antonas Staškevičius. Orķestris nospēlēja Latvijas himnu. Ekskursantu vārdā pateicās Baums.

Sirsniēgās sarunās stundas ātri aizsteidzas un ir jau pāri pusnaktij, kad šķiramies no skaistās Zarasas un līdz ar to no Lietuvas. Biedriēbas priekšnieks Flugins pateicas par parādīto lielo viesmīlību un izsaka cerību brāļu tautas pašvaldību darbiniekus drīz sagaidīt viesos pie mums Latvijā.

Līdz robežai mūs pavada aprīņa pārstāvji un robežsargu virsniēki. Latvijas teritorijā iebraucam pie Grīvas, gaismai austot. Jauks ir brauciēns uz Rīgu gar Daugavas krastiem rīta agrumā. Skatam Daugavas jaukos krastus, kas apauguši ar ozoliem un liepām. Daudzas upes ieplūst Daugavā, kurām braucām pāri, tur Aivieksta, Pērse un citas, tur Kaibaliņa, kas glaužas pie sirmās Daugavas. Skatam arī Ķegumu, kas savā varenībā paceļas iz Daugavas viļņiem. Daudzi no mums pa šo ceļu brauc pirmo reizi; visi grib redzēt dzimtenes jaukās vietas, bet miegs un nogurums prasija savu tiesu, jo pēdējo nakti nemaz nav gulēts, bet visas iepriekšējās arī tikai, tā sakot, snausts ar vienu aci. Lai nu neaizgulētos, tad rodas vīri ar jauneklū sparū kā Krimuldas Eižens Blanks un Valgundes Kārlis Feldmanis, kuri apņemas visus uzturēt mošus. Viņi dzied, tura runas un kariēē epizodes no ekskursijas notikumiem, un tikai retais izrādas tik noguris, ka beidzot saldi iemieg. 4 dienās esam nobraukuši 900 km.

Ekskursija uz Lietuvu mums ir daudz ko sniegusi. Lietuvā pavadītās 4 dienās esam atpūtušies un guvuši jaunus iespāidus un ierosmes. Esam iepazīnušies ar

brāļu tautas pilsētu un lauku pašvaldību iekārtu, darbību un šo pašvaldību darbiniekiem. Esam redzējuši viņu neilgā laikā paveiktos darbus un gūtos sasniegumus savas nacionalās valsts celšanā un izveidošanā. Šie sasniegumi nav mazie un pārsteidza tos, kas Lietuvā bijuši agrākos krievu laikos. Skaistākas ir tapušas Lietuvas pilsētas ar jaunajām staltajām celtnēm, iztaisnotām gludām ielām un apdēsītiem laukumiem. Grandiozu un svinīgu iespaidu atstāj Kauņas kara muzeja — šis lietuviešu svētnīcas celtnes un tās iekārtojums. Šeit guvām pārliecinošu iespaidu par lietuviešu dziļo un kvēlošo patriotismu, viņu prieku, lepnumu un gandarijumu par gūto patstāvību, naidu un sāpes

par nodarītām pārestībām un ciestiem zaudējumiem.

Tālāk esam aizgrābti par lielo viesmīlību, kāda mums visur tika parādīta. Daudzajās apsveikumu runās izskanēja neliekuļots prieks par mūsu apciemojumu un vēlēšanās stiprināt abu brāļu tautu sirsnīgās attiecības un draudzības saites, ejot roku rokā kā baltās, tā nebaltās dienās. Mūsu sirsnīgākā vēlēšanās, lai redzētais un dzirdētais nebūtu tikai acumirkīga sajūsma un vārdi vien, bet lai arī darbos izpaustos šī vēlēšanās, uz ko sniegsim pretim abas rokas.

Tagad esam pārliecinājušies, ka kaimiņos dzīvojošā mūsu brāļu tauta rosīgi strādā, lai Lietuva kļūtu daļa un stipra.

Apskats.

Sabiedriskās apgādības piederības vietas noteikšana personām, kas sasniegušas 17 gadu vecumu, bet nav ieguvušas piederības tiesības patstāvīgi. Senats, Administratīvā departamenta 1939. g. 17. aprīļa tiesas sēdē, lūkojis cauri

Viesītes pagasta valdes sūdzību par tautas labklājības ministra lēmumu Jāņa Biezā piederības noteikšanas lietā, izklaušijas Senata prokurora atzinumu, a t r o d:

Tautas labklājības ministrija noteikusi, ka Jāņa Biezā sabiedriskā apgādība piekrīt Viesītes pagasta pašvaldībai. Šo savu lēmumu ministrija motivē ar to, ka gadijums, kur pēc 17 gadu sasniegšanas attiecīga persona nav vēl nodzīvojusi 4 gadus, pie piederības noteikšanas jāņem attiecīgi vērā šīs personas vecāku piederības tiesības. Šo ministrijas viedokli apstrīd Viesītes pagasta pašvaldība un Senatam iesniegtā sūdzībā aizrāda, ka šīs vecāku un 17 gadus sasniegušā bērna piederības tiesības divi dažādas lietas, kuras nav kopā skaitamas. Pēc 17 gadu sasniegšanas bērnam rodas patstāvīgas piederības tiesības, pie kam apgādība piekrīt pašvaldībai, kuras robežās apgādājama pēc 17 gadu sasniegšanas visilgāk nodzīvojis. Ministrija atsauca uz Likuma par sabiedrisko apgādību 11. pantu jaunajā redakcijā (1937. g.

Lkr. 143), kur noteikts, ka trūcīga persona saņem palīdzību no tās pašvaldības, kuras robežās — pēc 17 gadu vecuma sasniegšanas — viņa parastā dzīves veidā un nebūdama sabiedriski apgādāta nodzīvojusi pēdējos trīs gadus nepārtraukti, bet, ja piederība tādā kārtā nav konstatējama, tad palīdzību sniedz tā pašvaldība, kuras robežās apgādājama parastā dzīves veidā nodzīvojis visilgāk pēdējo četru gadu laikā.

Pie jautājuma izšķiršanas krīt svarā sekojoši apsvērumi. Likuma par sabiedrisko apgādību 11. pants paredz piederības tiesību iegūšanai par pamatu trīs, resp. četri gadi nodzīvojumu. Bez šāda nodzīvojuma piederības tiesību iegūšana nav domājama. Likuma par sabiedrisko apgādību 13. pants nosaka, ka personām līdz 17. gadu vecumā sasniegšanai apgādības ziņā ir tādas pat tiesības, kādas viņu vecākiem. Likuma 11. pants norāda kārtību, kā iegūst piederības tiesības persona pēc 17 gadu vecuma sasniegšanas, bet 13. pants — kā nosakama piederība personām, kas jaunākas par 17 gadiem. Dotā gadījumā Jānis Biezais pievestā likuma 11. pantā paredzētos trīs gadus nepārtraukti nekur nav nodzīvojis, kādēļ viņa piederības tiesības saskaņā ar tā paša panta beigu no-

dalījumu noteicamas atkarībā no tā, kur viņš visilgāk dzīvojis pēdējo četru gadu laikā. Tā kā Jānim Biezajam no septiņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas momenta līdz sabiedriskās apgādības uzsākšanas momentam nesānāk četri gadi, tad saskaņā ar pievesto likumu pantu noteikumiem pie nodzīvošanas aprēķina ņemama vērā arī viņa vecāku piederība sabiedriskās apgādības ziņā. Ar izdarīto izziņu noskaidrots, ka pēdējo četru gadu laikā Jānis Biezais aprādītā Likuma par socialo apgādību 11. un 13. pantu izpratnē visilgāki, t. i. 748 dienas nodzīvojis Viesītes pagastā, kādēļ tad arī tautas labklājības ministrija saskaņā ar pievesto likumu pantu noteikumiem pareizi noteikusi, ka J. Biezā sabiedriskā apgādība piekrit Viesītes pagasta pašvaldībai, kādēļ Viesītes pagasta pašvaldības iesniegtā sūdzība, kā nepamatota, noraidama. Aiz aprādītiem iemesliem

Senats nolēmj: sūdzību atstāt bez ievēribas.

Pārsūdzības kārtība sabiedriskās apgādības lietās. Latvijas Suverenās Tautas Vārdā, 1939. gada 20 martā, Senats, Administratīvā departamenta atklātā tiesas sēdē, lūkojis cauri Jukuma Brūvera sūdzību par Liepājas apgabaltiesas 1938. g. 8. decembra lēmumu viņa sūdzībā par Aizputes apr. lauku pašvaldību vecākā lēmumu Jāņa Brūvera apgādības lietā, izklausījis Senata prokurora atzinumu, a t r o d:

1938. g. 15. jūnijā apgabaltiesai iesniegtā pārsūdzībā Jukums Brūvers paskaidroja, ka viņam esot vecs, darba nespējīgs tēvs, Jānis Brūveris, kas saņem jau vairāk kā 10 gadus brīvu dzīvokli Apriķu pagasta nespējnieku mājā un arī pabalstu naudā. Viņš esot mazturīgs, tāpat mazturīgas esot viņa divas māsas. Ar 1938. g. 21. marta rakstu Nr. 512 Apriķu pagasta valde pieprasījusi, lai viņš solidari ar pārējiem Jāņa Brūvera bērniem nomaksājot par 1937./38. g. izmaksātos pabalstus Ls 80,—, pretējā gadījumā minēto summu piedzišot no tiem piespiedu kārtā. Par šo pagasta valdes rīcību un lēmumu viņš iesniedzis

pārsūdzību Aizputes apriņķa vecākam, bet tas ar 11. maija lēmumu pārsūdzību atraidījis, atrodot, ka viņš ar pārējiem apgādājamā bērniem esot spējīgs tēvu apgādāt un ka tādēļ pagasta valdei, saskaņā ar Likumu par sabiedrisko apgādību 4¹. un 4². p. esot tiesība atprasīt no Jāņa Brūvera likumīgiem apgādniekiem izsniegto pabalstu. Šis Aizputes apriņķa vecākā lēmums esot nepareizs: Likums par sabiedrisko apgādību 4¹. un 4². p. gan nosaka, ka pašvaldība var izsniegt pie zinamiem apstākļiem un zinamus noteikumus ievērojot uz tuvinieka rēķina pabalstu, bet šis likums tieši paredzot zinamu noteiktu kārtību šādi apgādībai uz tuvinieku rēķina. Vispirms jau šai likumā minētā kārtība šai gadījumā neesot ievērota — viņiem likumā paredzētais uzaicinājums neesot nekad izsniegts. Otrkārt — šis likums nekur neparedzot tiesību pašvaldībai viņas agrāk izsniegto pabalstu atprasīt atpakaļ. Tāpēc, ja arī pašvaldībai būtu tiesības, izpildot 4¹. p. nosacījumus, pieprasīt, lai viņš piedalās tēva apgādāšanā uz priekšu, tad tomēr nekādā ziņā šis likums nedodot tiesību atprasīt agrāk izsniegto pabalstu. Jāpiezīmē, ka pabalsts izsniegts ar pagasta valdes un apriņķa valdes lēmumiem kā neatmaksājams pabalsts un ne uz viņa rēķina. Apriņķa vecākam neesot atzīstama tiesība taisīt lēmumu uz pagājušu laiku, resp. ar atpakaļejošu spēku. Ievērojot visu sacīto, lūdza abgabaltiesu: atcelt Aizputes apriņķa vecākā 1938. g. 11. maija lēmumu par viņa pārsūdzības noraidīšanu attiecībā uz Jānim Brūverim izsniegtā pabalsta par 1937./38. gadu pieprasīšanu no viņa un uzdot viņa pārsūdzību ievērot, bez tam lūdza nolēmt atzīt, ka viņam nav jāmaksā no Apriķu pagasta pašvaldības Jānim Brūverim par 1937./38. g. izsniegtais pabalsts Ls 80,—.

Apsverot lietas apstākļus, apgabaltiesa atradusi, ka Jukuma Brūvera pārsūdzība atstājama bez caurskatīšanas.

Pagasta padomes lēmumi pēc vispārēja principa likumības ziņā esot pārsūdzami miertiesnesim, kā administratīvai tiesai, un tikai lietderības ziņā apriņķa lauku pašvaldību vecākam. Dotā gadījumā Apriķu pagasta pašvaldības lē-

mumu Jukums Brūvers esot pārsūdzējis likumības ziņā. Tāpēc sūdzība par Apriķu pagasta pašvaldības lēmumu pēc vispārējā principa būtu iesniedzama mīertiesnesim kā administratīvai tiesai, bet nevis apriņķa lauku pašvaldību vecākam, ja vien nebūtu jāpiemēro speciala likuma nosacījumi. Jukums Brūvers pārsūdzējis Apriķu pašvaldības lēmumu, kas iznests uz Likuma par sabiedrisko apgādību 4³. p. un 4⁵. p. pamata (Lkr. 143/37. g.) Saskaņā ar tā paša lik. 4⁷. p., ja Jukums Brūvers atrada, ka viņš nespēj savu tēvu apgādāt, tad viņam Apriķu pašvaldības lēmums 1 mēneša laikā bija pārsūdzams mīertiesnesim civiltiesāšanas kārtībā, ceļot prasību pret Apriķu pagasta pašvaldību un savu tēvu Jāni Brūveri. Pārsūdzot Apriķu pašvaldības lēmumu, kas iznests uz Lik. par sabiedrisko apgādību, apriņķa vecākam un pēc tam pēdējā lēmumu apgabaltiesai Jukums Brūvers esot atkāpies no likumā paredzētās pārsūdzības kārtības

un tāpēc viņa pārsūdzība esot atstājama bez caurskatīšanas.

Pamatojoties uz teikto apgabaltiesa nolēma: Jukuma Brūvera sūdzību atstāt bez caurskatīšanas.

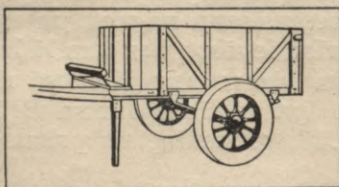
Senatam iesniegtā sūdzībā Jukums Brūvers lūdz atcelt apgabaltiesas lēmumu un uzdot apgabaltiesai skatīt sūdzību cauri pēc būtības, pie kam paskaidro, ka apgabaltiesa esot pārkāpusi noteikumus par lauku pašvaldību vecākiem un instrukcijas, Lik. par administratīvām tiesām, Lik. par sabiedrisko apgādi 4. p., un viņas motīvi esot nepilnīgi un nepareizi.

Jukuma Brūvera sūdzība nepelna ievēribas. Apgabaltiesa pareizi atstājusi sūdzību bez caurskatīšanas aiz viņas lēmumā aprādītiem motīviem, kuriem Senats pievienojas.

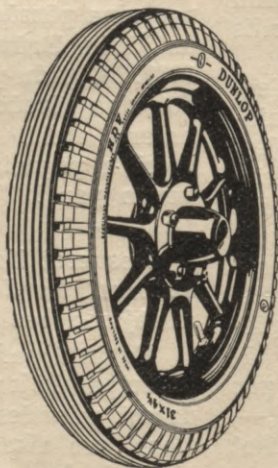
Ievērojot sacīto, Senats nolēmj: sūdzību atstāt bez ievēribas. 1939. g. 29. aprīlī. Nr. 321.

Transporta izdevumi ar zirgiem samazinas uz pusi iegādājoties **DUNLOP**

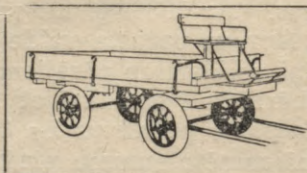
PNEUMATISKĀS RIEPAS UN RITENUS

Gumijas apriepotus ratus būvē A-S TOSMARE Liepājā un pārdod C-S TURĪBA, kur variet pieprasīt tuvākas ziņas

It sevišķi pa nelīdzenu un mīkstu zemi, kā arī visos citos braukšanas apstākļos. Lielākus vezumus var vest ar mazāku zirga piepūlēšanu. Taupa laiku. Zirgu piepūlēšana samazinājas un tāpēc viņu darba mūžs pagarinājas.

Samazināti grūdieni un vibrācijas nozīmē ietaupījumu ratu uzturēšanā.

Chronika.

Pašvaldību darbinieku gaitas.

JAUNI PAŠVALDĪBU DARBINIEKI. Madonas apr. **Virānes** pagasta sekretara amatā ievēlēts Kusas pagasta sekretara v. p. i. Kārlis **Ēvalds Sebris**, 28 g. vecs, ar vidusskolas izglītību un 3 gadu praksi Odzianas un Kusas pagastu valdēs. S. ieguvis pagasta sekretara cenzu 1937. gada pavasara pārbaudījumu sesijā.

Bauskas apr. **Islices** pagasta sekretara amatā ievēlēts līdzšinējais Panemunies pagasta sekretars **Arnolds Ūdris**, 28 g. vecs, ar pamatskolas izglītību un 5 gadu praksi Misas un Panemunies pagastu valdēs. Ū. ieguvis pagasta sekretara cenzu 1934. g. pavasara pārbaudījumu sesijā.

Abrenes apr. **Balvu** pagasta sekretara amatā ievēlēts līdzšinējais Pasienes pagasta sekretars **Artūrs Anuška**, 35 g. vecs, ar nenobeigtu pilsētas skolas izglītību un 10 gadu praksi Viļciema un Pasienes pagastu valdēs. A. ieguvis pagasta sekretara cenzu 1936. g. pavasara pārbaudījumu sesijā.

Rīgas apr. **Turaidas** pagasta sekretara amatā iecelts līdzšinējais Līgatnes pagasta valdes kancelejas ierēdnis **Jānis Zilgalvis**, 26 g. vecs, ar pamatskolas izglītību un 10 gadu praksi turpat. Z. ieguvis pagasta sekretara cenzu 1938. g. rudens pārbaudījumu sesijā.

Daugavpils apr. **Kapiņu** pagasta sekretara amatā iecelts Pustiņas pagasta sekretara palīgs **Pavils Kolužs**, 27 g. vecs, ar pamatskolas izglītību un 8 gadu praksi Višķu un Pustiņas pagastu valdēs. K. ieguvis pagasta sekretara cenzu 1937. g. rudens pārbaudījumu sesijā.

Valmieras apr. **Duntes** pagasta sekretara amatā iecelts Liepas pagasta valdes kancelejas ierēdnis **Ludvigs-Voldemārs Kramiņš**, 24 g. vecs, pamatskolas izglītību un 4 g. praksi Vecpiebalgas un Liepas pagastu valdēs.

Rīgas apr. **Ikšķiles** pagasta sekretara amatā ievēlēts **Georgs Elepans**, 59 g. vecs. E. līdz 1938. g. 1. novembrim sastāvēja Ikšķiles pagasta sekretara amatā, kad aizgāja pensijā. E. nebija izkalpojis pilnu pensiju, kamdēļ atgriezies darbā.

Tukuma apr. **Irlavas** pagasta sekretara palīga amatā ievēlēts **Pampaļu** pag. valdes kancelejas ierēdnis **Pēteris-Nikolajs Birbelis**, 25 g. vecs, ar nenobeigtu vidusskolas izglītību un 2 gadu praksi turpat. B. ieguvis pagasta sekretara palīga cenzu 1939. g. pavasara pārbaudījumu sesijā.

Madonas apr. **Galgaukas** pagasta sekretara palīga amatā ievēlēta tā paša pagasta valdes kancelejas ierēdne **Emma-Marija Silenieks**, 24 g. veca, ar komercskolas izglītību un 2 gadu praksi turpat. S. ieguvis pagasta sekretara palīga cenzu 1936. g. rudens pārbaudījumu sesijā.

PĀRMAIŅAS DIENESTĀ. Daugavpils apr. Kapiņu pagasta sekretars **Mīkēlis Upenieks**, pēc paša lūguma, atbrīvots no amata un iecelts tādā pašā amatā **Krustpils** pagastā.

Rīgas apr. **Turaidas** pagasta sekretars **Alfrēds Klanis**, pēc paša lūguma, atbrīvots no amata un iecelts tādā pašā amatā **Ādažu** pagastā.

Ludzas apr. **Ciblas** pagasta sekretara palīgs **Vladislavs Semuēšs** pārcelts tādā pašā amatā uz **Ilūkstes** apr. **Dvietes** pagastu.

Pildas pagasta sekretara palīgs **Nikolajs Dolgiļevičs** pārcelts tādā pašā amatā uz **Ciblas** pagastu.

Ilūkstes apr. **Dvietes** pagasta sekretara palīgs **Pēteris Kibiņš** pārcelts tādā pašā amatā uz **Ludzas** apr. **Ciblas** pagastu.

ATSTĀJ DIENESTU: Bauskas apr. **Vecmuižas** pagasta sekretars **Jānis Šmits**, Madonas apr. **Virānes** pagasta sekretars **Jānis Apinis**, Bauskas apr. **Islices** pagasta sekretars **Teodors Dumpis**, Liepājas apr. **Ezeres** pagasta sekretars **Eduards Norošinskis**, Madonas apr. **Grašu** pagasta sekretars **Beiziķis**, Valmieras apr. **Duntes** pagasta sekretars **Pēteris Apse**, Rēzeknes apr. **Makašēnu** pagasta sekretars **Aleksandrs Rīks** un Abrenes apr. **Balvu** pagasta sekretars **Pauls Začevs**.

MŪZĪBĀ AIZGĀJIS. Šī gada 22. jūnijā Liepājas slimnīcā miris Liepājas apr. **Ziemupes** pagasta sekretars **Feliks-Vilhelms Petersens**, 39 gadu vecumā, P. kancelejas darbinieku gaitas sācis 1920. gadā Kurmenes pagastā, tad strādājis Nīgrandes un Kaletu pagastu valdēs, bet no 1938. g. 1. aprīļa ievēlēts Ziemupes pagasta sekretara amatā, kur pēc grūtas slimības noslēdzies arī jaunā darbinieka dzīves posms.

P. piedalījies arī Latvijas atbrīvošanas karā. Viegla smiltis!

PIEŠKIRTAS PENSIJAS. Tautas labklājības ministrija piešķirusi pensiju un vienreizēju pabalstu sekošiem lauku pašvaldību darbiniekiem un viņu ģimenes locekļiem: **Lutriņu** pagasta valdes bij. sekretaram **Alfrēdam Valteram** izdienas pensiju kā brīvības cīņu dalībniekam, resp. pirms 55 gadu vecuma sasniegšanas, 64% apmērā no Ls 188,33, t. i. Ls 120,53 mēnesī par 27 pensijas izdienā ieskaitītiem gadiem, kas nokalpoti Kursiņu pagasta valdē un tiesā, bij. Puldīgas pilsētas policijas pristava kancelejā, Latvijas nacionālā armijā un Lutriņu pagasta pašvaldībā (pēdējā 23 gadus 4 mēn. 7 dienas); **Gulbenes** un apkārtnes pašvaldību sadarbības apvienībā uzturētās **Gulbenes** slimnīcas bij. pārzinim — ārstam **Jānim-Teodoram Vankinam** slimības dēļ 46% apmērā no Ls 479,81, t. i. Ls 220,71 mēnesī par pensijas izdienā ieskaitītiem 23 gadiem, kurus J. T. Vankins nokalpojis Liezeres pagastā par draudzes ārstu, Latvijas nacionālā armijā, Kraukļu pagastā par pašvaldības ārstu, par Sarkanu-Kusas-Grostonas pagastu rajona ārstu, bij. Madonas apriņķa pašvaldībā par **Gulbenes** slimnīcas ārstu-chirurgu un augšminētā apvienībā par **Gulbenes** slimnīcas ārstu un pārzini; **Bauskas** un apkārtnes pašvaldību sadarbības apvienības uzturētās slimnīcas bij. žēlsirdīgai māsai **Izai Ungers**, kā zaudējušai darba spējas dienesta laikā vairāk par 65%, par izdienā ieskaitītiem 29 gadiem, kurus I. Ungers kā žēlsirdīgā māsa nokalpojusi dažādās bij. Krievijas un Latvijas valsts, pašvaldību un privātās ārstniecības iestādēs, 39% apmērā

no Ls 131,—, t. i. Ls 51,09 mēnesī; **Nautrēnu** pagasta pamatskolas bij. apkalpotājam **Helēnei Namsons** tā paša iemesla dēļ 33% apmērā no Ls 30,—, t. i. Ls 9,90 mēnesī par augšminētā pašvaldībā nepārtraukti nokalpotiem 13 gadiem; **Aulejas** pagasta pašvaldības bij. rajona veterinārfeldšera **Leonida Ivanova** atraitnei **Marijai Ivanovs** ar dēliem **Vladislavu** un **Miķeli** 32,5% apmērā no Ls 100,—, t. i. Ls 32,50 mēnesī par 19 gadiem, kurus **Ivanovs** kā veterinārfeldšers nokalpojīs **Preiļu**, **Liksnas**, **Kalupes** un **Aulejas** pagastos; sekošiem darbiniekiem, kas nav iz-

kalpojuši pensiju, slimības dēļ piešķirts vienreizējs pabalsts: **Dzūkstes** pagasta pamatskolas bij. apkalpotājam **Marijai Grandovskis** pēdējo sešu mēnešu algas apmērā, t. i. Ls 132,—; **Lugažu** pagasta bij. ziņnesim **Jānim Bindžem** pēdējo sešu mēnešu algas apmērā — Ls 384,—; **Kacēnu** pagasta valdes bij. rezerves darbiniekam **Emīlim Muceniekam** pēdējo sešu mēnešu algas apmērā, t. i. Ls 360,—; **Iecavas** slimnīcas bij. slimnieku kopējai **Amālijai Vigants** pēdējo trīs mēnešu algas apmērā, t. i. Ls 120,—.

Biedrības dzīve.

VALDES DARBĪBA.

1. **Valdes** sēde 1939. g. 12. jūnijā, biedrības birojā.

Piedalas K. Flugins, J. Vitolīņš, P. Pilpis, Ed. Zeipe, V. Cālers, Ed. Putniņš.

Pārrunā notikušo ekskursiju uz Lietuvu un konstatē, ka uzņemšana Lietuvā bija negaidīti sirsnīga. Par ekskursijas uzņemšanu nosūtīt pateicību, pievienojot klāt fotouzņēmumus un «Pašvaldības darbs» burtnīcas; kurās atstāstīta ekskursijas norise.

Lai pārrunātu biedrības uzdevumus un nospraustu darbības turpmākās līnijas, valde nolemj š. g. augusta mēnesī sasaukt paplašinātu valdes sēdi **Atpūtas** namā. Uz sēdi aicināt goda biedrus, revīzijas komisiju, nodaļu priekšniekus, resp. pārstāvjus, Pašvaldības departamenta atbildīgos darbiniekus. Sēdes darba kārtību noteikt šādu: 1) Biedrības idejiskie uzdevumi, 2) Nodaļu dzīve, 3) Pašvaldības darba gaitas, 4) Bēru fonds, 5) Biedrības un biedru īpašumi, 6) Pagasta sekretars pašvaldības un sabiedriskā darbā. Par pēdēji minēto tematu lūgt norādījumus no Pašvaldības departamenta vicedirektora kunga.

Biedrības priekšnieka vietnieks ziņo par novērojumiem **Ludzas** nodaļas darbā, kas gūti apmeklējot apspriedi.

Uzņem par biedri **Lādes** pagasta valdes kancelejas papildu darbinieku **Edgaru Tešu**.

Apstiprina ievēlētās nodaļu amatpersonas: **Alūksnes** nodaļā par priekšnieku **O. Egli**, sekretaru **V. Zariņu**, kasieri **K. Brunīņu**; **Bauskas** nodaļā **J. Kristonu**, **Ed. Teivenu**, **J. Priedīti**; **Ilūkstes** nodaļā **K. Tomsonu**, **O. Bucišku**, **P. Kalvanu**; **Kokneses** nodaļā **J. Brakšķi**, **R. Liepiņu**, **J. Panderu**, **Rīgas** nodaļā **P. Lībtālu**, **A. Kalnpuru**, **E. Kronbergu**; **Talsu** nodaļā **R. Laksi**, **L. Grasmani**, **A. Plāci**.

Piešķir atzinības rakstu bij. Vecmuižas pagasta sekretaram **J. Šmitam** un **Islicas** — **T. Dumpim**, kuri pašvaldības darbu atstāja.

2. **Valdes** sēde 1939. g. 10. jūlijā, biroja telpās, **Rīgā**.

Piedalas K. Flugins, P. Lībtāls, Ed. Putniņš, V. Cālers, Ed. Zeipe.

Paplašināto valdes sēdi nolemj sasaukt š. g. 26. augustā **Atpūtas** namā. Dalībniekiem jāsapulcējas biedrības birojā, no kurienes izbraukt uz **Atpūtas** namu plkst. 12 dienā.

Apstiprina rēķinu par biroja vajadzībām iegādāto ādas dīvanu un izdevumus ekskursijai Lietuvā.

Apstiprina nodaļās ievēlētās amatpersonas: **Jelgavas** nodaļā par priekšnieku **V. Cāleri**, sekretaru **J. Baumu**, kasieri **V. Ozoliņu**; **Limbažu** nodaļā **Ed. Zvīni**, **J. Baumanu** un **K. Rikmani**.

Uzņem par biedru - interesentu **Jēkabnieku** pagasta valdes kancelejas ierēdni **Matildi Grabži**.

Atlaiž biedra maksu par 1938. un 1939. gadu bij. **Trikates** pagasta sekretara palīgam, kurš izpilda obligatorisko karadienestu.

NODAĻU DARBĪBA.

1. **Talsu** nodaļas apspriede 1939. g. 26. martā **Talsos**, apriņķa vecākā kanceļjā. Protokols saņemts 5. aprīlī.

Piedalas 12 pagastu sekretari, 3 palīgi, 6 kancelejas ierēdni, apriņķa vecākais, kara apriņķa priekšnieks un apriņķa vecākā sekretars.

Kara apriņķa priekšnieks dod norādījumus kara klausības lietās.

Vienprātīgi pieņem nodaļas gada pārskatu.

Nodaļas valdē ievēl: par priekšnieku **Ārlavas** pagasta sekretaru **Reini Laksi**, sekretaru **Līnu Grasmani**, **Ārlavas** pagasta sekretara palīgu un kasieri **Ansi Plāci**, apriņķa vecākā sekretaru.

Iemaksas nodaļai nosaka: sekretariem 3 ls, palīgiem 2 ls un kancelejas ierēdņiem 1 ls. Soda naudu par neierašanos apspriedēs noliek 3 ls.

Turpmākās apspriedes, kuras noturēs **Talsos**, noliek darbdiēnā — pirmdienās. Vasarā nolemj rīkot ekskursiju uz kaimiņu pagastiem. Apspriedes vasarai uzdod valdei nolikt jau laikus, lai katrs varētu iekārtoties un apspriedes apmeklēt.

Izdevējs: Latvijas pagastu sekretaru biedrība
Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 24, dz. 1.

Atbildīgais redaktors: **Jānis Vitolīņš.**

Tirdzniecības un rūpniecības akciju sabiedrības

«DZIRNAVNIĒKS»

galvenais kantoris Rīgā, Elizabetes ielā 41-43

Tālruni:

Direktoram - rīkotājam	22314	Saimniec. un iepirkš. daļai	31286
Darbvedībai	22314	Galvenam grāmatvedim	31846
Tirdzniecības vadītājam	34785	Grāmatvedībai	22534 un 31247
Techniskam vadītājam	33963	Personāldarbvedībai	30371
Tirdzniecības daļai	24372	Transporta pārzinim	20334
Pasūtījumu daļai	25895	Šveicaram	31918

DZIRNAVAS:

Rīgā:	Tālruni:	Jelgavā:	Rūpniecības ielā 2.	Tālruni:
Tērbatas ielā 79-83	91398	dzirnavu pārvaldn.		413
Rūpniecības ielā 27	31310	kantorim		1078
Katrīnes ielā 14-20	31237	ekspedicijai		75
Krasta ielā 49	23692	Lietuvas ielā 22		981
Puškina ielā 11-13	31230	Kapu ielā 3		287
Liepājā:	Tālruni:	Aucē:		
Brīvības ielā 23.		Miera ielā 2, tālrunis		13
dzirnavu pārvaldn.	2454			
kantorim	230			
Jaunā ielā 4-6	2450			

LANZ

RAŽAS NOVĀKŠANAS MAŠĪNAS

piedāvā no krājuma Heinrich LANZ A. G. Mannheim

vienīgais pārstāvis Latvijā

VOLDEMĀRS MAJORS

Rīgā, Pasta ielā Nr. 6.

Tālr. 22406.

KATREINERA

iesala kafija ir veselīga,
garda un lēta

Koku apstrādāšanas fabrika

A/S «EXPORTWOOD»

Fabrika: Rīgā, Ganību dambī 30-a,
tālr. 93730.

Kantoris: Elizabetes ielā 45/47,
tālr. 32910.

E. BURBULIS MALKAS NOLIKTAVA

Rīgā, Zasuļauka stacijā — tālr. 42216.
Zāģu motors lietošanā.

VAROŅA APAVI

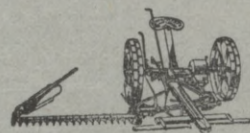
glīti un izturīgi.

Kaļķu ielā 36.
Marijas ielā 11.

Tērbatas ielā 52.
Brīvības ielā 147

Lauksaimniecības u. c. mašīnas,

to papildu daļas un darbarīki.

«Krupp» labības plāvējs ar centr. eļļoš., tērauda gājratiem ir vieglā-	} 4½ pēdas Ls 465,— 5 „ „ 580,—
kais pašsvārā un darbā	
«Krupp» kūlišu sējējs «LN5», ar veldres cēlāju, tērauda ratiem, priekšratiem, lielo kopiņu nesēju un tērauda ruļļu ķēdi	5 „ „ 1050,—
«Krupp» zāles plāvējs, ar centr. eļļoš. tērauda gājratiem, viengab.	} 3½ „ „ 370,— 4½ „ „ 395,—
asi, eļļā peld. sprūdiem, 6 lodīšu 2 rulliņu gultņiem	
Mākslīgo mēslu sējmašīnas «Hassia» 2 m plat.	„ 200,—
Rindu sējmašīnas dubultšķīvjiem, zviedru Vesteras 11 rind.	„ 550,—
Zirga grābekļi ar 32 un 37 zariem	Ls 210,— „ 218,—
«Lanc» Bulldog traktors ir visvienkāršākais izturīgākais, ekonomis-	} 20 z. sp. „ 4450,— 25 z. sp. „ 4750,—
kākais un piemērotākais lauksaimniecībā	
	25” 30” 36” 42” 48”
«Imanta» komb. labības un āboliņa tīrkūlēji	Ls 3650,— 4620,— 5285,— 5895,— 7330,—
Dizel, petrolejas u. c. motori. Separatori. Transportkannas. «Westeras», «Deering» un «Mc-Cormick» plaujmašīnas.	

Sēklas — dārzāju, sakņaugu, āboliņa, pļavu zāļu u. c.

BRĀĻI KALNIŅI, RĪGĀ,

Tērbatas ielā 41/43. Tālr. 96136 un 91191

JAUNATNES KRISTĪGĀS BIEDRĪBAS
Y M C A

TŪRISTU MĪTNE

Rīgā, Jura Alunāna ielā 7. Tālr. 25035, 28801. Atvērta visu gadu. 60 gultas. Visas ērtības. Maksa: Ls 1,— no personas par diennakti. Ieteicama apmešanās vieta tūristiem un iebraucējiem, atsevišķi un grupās.

Dāmu rokas somiņas (Jaun. paraugi)
Vēstuju somas. Portfeļi
Ceļojuma nesēri
Ceļojuma koferi un somas
Medību, sporta un suņu piede
rumi
Rīta kurpes no ādas un
kamielspalvas

Tirdzniecības un rūpniecības
akciju sabiedrība

A. Ratfelders

Mērenas cenas

Rīgā, Kaļķu ielā 11 Tālruni 23216, 20182

Aizsargu, robežsargu, policistu, ugunsdzēsēju, karavīru
— visi piederumi. Pasūtīti viengabalaini, krāsoti
karogi un karodziņi

Tirdzn. un rūpn.
Akc. Sab.

«KĪEGEĻI UN KŪDRA»

Rīgā, Aspazijas bulv. Nr. 8, dz. 1.
Tālr. 33566.

Akciju Sab.

Rīgas Būvbiedrība

Rīgā, Brīvības ielā 31.
tālr. 96586.

pārdod izdevīgi GRUNTSGABALUS ME-
ŽAPARKĀ un ČIEKURKALNĀ.

Manufakturas preču tirgotava
S. ZIMSONS un A. LIVS,
Rīgā, Merķeļa ielā Nr. 1. (Marijas ielas st.)
Tālr. 24332

Vairumā.

Mazumā.